

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ταχ.Δ/νση: Κουντουριώτη 1

Πληροφορίες: Ειρ. Κατσιάνου

Τηλέφωνο: 2251352122

E.mail: perif.symv@pvaigaiou.gov.gr

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ Νο 23

Τακτικής Συνεδρίασης του Περιφερειακού Συμβουλίου Βορείου Αιγαίου
την Παρασκευή 06 Σεπτεμβρίου 2024.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ 110/2024

Στη Χίο σήμερα την 06^η Σεπτεμβρίου 2024 ημέρα Παρασκευή και ώρα 09:00 π.μ., συνήλθαν σε Τακτική Συνεδρίαση τα μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου Βορείου Αιγαίου που αναδείχθηκαν κατά τις εκλογές της 8ης/15ης Οκτωβρίου 2023 και ανακηρύχθηκαν με την υπ' αριθμ. 16/2023 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Μυτιλήνης. Η συνεδρίαση πραγματοποιήθηκε δια ζώσης στην αίθουσα συνεδριάσεων του Περιφερειακού Καταστήματος Χίου (Πολυτεχνείου 1, Χίος), κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 167 παρ. 1 & 2 και 168 του ν. 3852/2010 όπως τροποποιήθηκαν με τον ν. 5056/2023, κατόπιν της με αρ. πρωτ. 117014/29-08-2024 πρόσκλησης του Προέδρου του Περιφερειακού Συμβουλίου κ. Νικόλαου Μάρκου, η οποία δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας και κοινοποιήθηκε νόμιμα στον Περιφερειάρχη Βορείου Αιγαίου, στους Αντιπεριφερειάρχες καθώς και σε καθένα από τους Περιφερειακούς Συμβούλους.

ΠΑΡΟΝΤΕΣ:

A. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

B. ΠΑΡΟΝΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

1) Νικόλαος	ΜΑΡΚΟΥ	Πρόεδρος ΠΣ	18) Σουλτάνα	ΑΝΔΡΕΑΛΟΥ	=/=
2) Φιλόδωρος	ΒΙΤΕΛΛΑΣ	Αντιπρόεδρος ΠΣ	19) Δέσποινα	ΚΑΛΒΙΝΟΥ	=/=
3) Γεώργιος	ΤΣΑΚΑΛΙΑΣ	Γραμματέας ΠΣ	20) Γεώργιος	ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ	=/=
4) Κωνσταντίνος	ΑΡΩΝΗΣ	Μέλος ΠΣ	21) Απόστολος	ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ	=/=
5) Αναστασία	ΑΝΤΩΝΕΛΗ	=/=	22) Άγγελος	ΒΛΑΤΤΑΣ-ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ	=/=
6) Μιχαήλ – Άνθιμος	ΔΗΣΣΟΣ	=/=	23) Κωνσταντίνος	ΜΑΡΚΑΚΗΣ	=/=
7) Δημήτριος	ΚΑΛΛΙΑΣ	=/=	24) Θεόδωρος	ΒΑΣΣΑΜΙΔΗΣ	=/=
8) Ευστράτιος	ΚΥΡΑΤΖΗΣ-ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ	=/=	25) Καλλιόπη	ΓΟΜΟΥ-ΠΡΩΤΟΓΕΡΑΚΗ	=/=
9) Δημήτριος	ΚΟΥΡΣΟΥΜΠΑΣ	=/=	26) Συμεών	ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ	=/=
10) Χρυσόστομος	ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΖΗΣ	=/=	27) Παντελής	ΜΠΟΥΓΔΑΝΟΣ	=/=
11) Κωνσταντίνος	ΑΣΤΥΡΑΚΑΚΗΣ	=/=	28) Ιωάννης	ΜΑΝΑΡΑΣ	=/=
12) Παναγιώτης	ΦΙΚΙΑΣ	=/=	29) Ιωάννης	ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ	=/=
13) Παντελής	ΒΡΟΥΛΗΣ	=/=	30) Αγλαΐα	ΚΥΡΙΤΣΗ	=/=
14) Παντελής	ΜΠΟΥΡΝΙΑΣ	=/=	31) Γεώργιος	ΑΜΠΑΖΗΣ	=/=
15) Νικόλαος	ΝΥΚΤΑΣ	=/=	32) Βασιλική	ΧΟΧΛΑΚΑ	=/=
16) Ελισσαίος	ΜΑΥΡΑΤΖΩΤΗΣ	=/=	33) Χριστόφορος	ΚΡΙΜΙΖΗΣ	=/=
17) Ιωάννης	ΚΑΛΤΑΚΗΣ	=/=			

Γ. ΑΠΟΝΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

1. Αλκιβιάδης	ΣΤΕΦΑΝΗΣ	Μέλος ΠΣ
2. Κωνσταντίνος	ΑΔΑΜΙΔΗΣ	=/=

Οι κ.κ. Ελισσαίος Μαυρατζώτης, Απόστολος Κουτσογιάννης, Κωνσταντίνος Μαρκάκης, Ευστράτιος Κυρατζής - Χρυσοστόμου, Δημήτριος Κουρσουμπάς, Παναγιώτης Φίκιας, Γεώργιος Αρβανίτης, Άγγελος Βλάττας – Λαμπρινός, Θεόδωρος Βαλσαμίδης, Καλλιόπη Γόμου – Πρωτογεράκη και Ιωάννης Κατσούλης έλαβαν μέρος με τηλεδιάσκεψη.

Κατά την έναρξη της συνεδρίασης παρίστανται στην αίθουσα συνεδριάσεων του Περιφερειακού Καταστήματος Χίου (Πολυτεχνείου 1, Χίος), ο Βουλευτής Χίου κ. Νότης Μηταράκης και οι Δήμαρχοι Ψαρών και Οινουσσών.

Αφού διαπιστώθηκε η ύπαρξη νόμιμης απαρτίας με παρόντα, εντός της αίθουσας και μέσω τηλεδιάσκεψης, στην αρχή της συνεδρίασης, τα 32 από τα 35 μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου, ο Πρόεδρος κήρυξε την έναρξη της συνεδρίασης.

Λίγο μετά την έναρξη της συνεδρίασης συνδέθηκε μέσω τηλεδιάσκεψης ο Περιφερειακός Σύμβουλος κ. Συμεών Χαραλάμπους.

Χρέη υπηρεσιακού γραμματέα άσκησε η υπάλληλος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου κα Ειρήνη Κατσιάνου κλάδου ΠΕ Διοικητικού – Οικονομικού με βαθμό Β΄ στην οποία ανατέθηκαν καθήκοντα γραμματειακής υποστήριξης του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου με την υπ΄ αριθμ. 6006/15-01-2024 (ΑΔΑ: ΨΑΙΚ7ΛΩ-Φ03) απόφαση του Περιφερειάρχη Βορείου Αιγαίου.

ΘΕΜΑ 3^ο: Ενημέρωση και Επικαιροποίηση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΒΑ στην Προγραμματική Περίοδο 2021-2027.

Για τη συζήτηση του ανωτέρω θέματος παρίσταται και ο κ. Γεώργιος Πλακωτάρης Προϊστάμενος της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Επί του τρίτου θέματος της ημερήσιας διάταξης ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο στον κ. Ευστράτιο Κυρατζή – Χρυσοστόμου Αντιπεριφερειάρχη Προγραμματισμού & ΕΣΠΑ, ο οποίος έθεσε υπόψη του Σώματος την παρακάτω εισήγηση και ζήτησε την κατά Νόμο έγκριση της:

«Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του Ν.3852/7-6-2010 (ΦΕΚ 87/Α/07-06-2010) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης» όπως τροποποιήθηκε, συμπληρώθηκε & ισχύει.
2. Το Προεδρικό διάταγμα 137 (ΦΕΚ 230/27-12-2010) «Οργανισμός της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.
3. Την υπ΄ αριθ. 16/2019 απόφαση Πολυμελούς Πρωτοδικείου Μυτιλήνης, όπως διορθώθηκε με την 28/2019 όμοια απόφαση.
4. Το από 31/8/2019 πρακτικό ορκωμοσίας του Περιφερειάρχη.
5. Την από 11-3-2015 απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου 08/απόσπασμα πρακτικού 4 (ΑΔΑ: Ω1ΤΙ7ΛΩ-0Ψ5) περί «Έγκρισης Στρατηγικού Πλαισίου και Επιχειρησιακού Προγράμματος για την “Έξυπνη Εξειδίκευση” στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την Προγραμματική Περίοδο 2014 2020».
6. Την έγκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με Ref. Ares (2015) 3073022-22.07.15 της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) Βορείου Αιγαίου 2014- 2020.

7. Την υπ' αριθ. 2256/ΕΥΣΣΑ/25/10-1-2019 εγκύκλιο της Εθνικής Αρχής Συντονισμού ΕΣΠΑ περί «Σύσταση Φορέων Παρακολούθησης των Περιφερειακών Στρατηγικών RIS3 2014-2020»
8. Το υπ' αριθ. 435/22-2-2019 έγγραφο της ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου περί «Σύσταση Φορέων Παρακολούθησης των Περιφερειακών Στρατηγικών RIS3 2014- 2020» με το οποίο προτείνει την Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου να αποτελέσει τον αρμόδιο και υπεύθυνο Φορέα Παρακολούθησης της Ris3 Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.
9. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού ή της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (ΕΥΔ) του Προγράμματος «ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ», προχώρησε στην επικαιροποίηση της Στρατηγικής RIS ΠΒΑ για την προγραμματική περίοδο 2021-2027 λαμβάνοντας υπόψιν τα ανωτέρω, την εξέλιξη της στρατηγικής της προηγούμενης Περιόδου και τα αποτελέσματα της στο Δημόσιο και Ιδιωτικό τομέα, αλλά και την νέα αρχιτεκτονική και επιλεξιμότητας του Προγράμματος «ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ»,

Παρακαλώ :

Να αποδεχθούμε την υποβληθείσα επικαιροποιημένη στρατηγική RIS όπως έχει υποβληθεί στο συνημμένο και τα Παραρτήματα της ως αναγκαίο κείμενο για την ενεργοποίηση των δράσεων του Προγράμματος «ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ».

ΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Μετά από διαλογική συζήτηση η οποία περιλαμβάνεται στα απομαγνητοφωνημένα πρακτικά, αφού έλαβε υπόψη του, την παραπάνω εισήγηση, τις σχετικές διατάξεις, καθώς και τις διατάξεις του Ν.3852/2010, ως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν:

Επί 33 παρόντων:

Αποφασίζει

Αποδέχεται την υποβληθείσα επικαιροποιημένη στρατηγική RIS και τα Παραρτήματα της, όπως αυτά κατατέθηκαν και επισυνάπτονται στο τέλος της παρούσας απόφασης, ως αναγκαίο κείμενο για την ενεργοποίηση των δράσεων του Προγράμματος «ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ»

Η συνεδρίαση ξεκίνησε στις 09.00 π.μ. και ολοκληρώθηκε στις 12.00.
Το παρόν πρακτικό αφού συντάχθηκε υπογράφεται ως ακολούθως

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΡΚΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΑΚΑΛΙΑΣ

ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ

1^η ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Μυτιλήνη 2024

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Επικαιροποίηση RIS Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

1. Εισαγωγή

Στόχος του συγκεκριμένου κειμένου είναι η επικαιροποίηση της Στρατηγικής για την «Έξυπνη Εξειδίκευση», της Περιφέρειας του Βορείου Αιγαίου. Πηγές αναφοράς για την επικαιροποίηση αυτή αποτελούν το παρόν παραδοτέο αποτελούν το “Στρατηγικό πλαίσιο για την “έξυπνη εξειδίκευση” στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την προγραμματική περίοδο 2014-2020”, το Παραδοτέο “Παραδοτέο 3.1.1: Μεθοδολογία υλοποίησης της επικαιροποίησης της RIS3”, η “Εθνική Στρατηγική για την Έξυπνη Εξειδίκευση” και διάφορα Ευρωπαϊκά Κείμενα Αναφοράς («Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3)» και «RIS3 Regional Assessment: North Aegean: A report to the European Commission, Directorate General for Regional Policy, Unit I3 - Greece & Cyprus») Τέλος, λήφθηκαν υπόψη τα συμπεράσματα – ευρήματα από τις διαδικασίες Επιχειρηματικής Ανακάλυψης στην Περιφέρεια καθώς και κείμενα που παρήχθησαν από την υλοποίηση του σχετικού έργου «Δημιουργία και λειτουργία υποστηρικτικού μηχανισμού για την υποστήριξη του επιχειρηματικού/παραγωγικού ιστού και την προώθηση της καινοτομίας στη Περιφέρεια» καθώς και το εγκεκριμένο πρόγραμμα Βόρειο Αιγαίο 2021-2027.

Η δομή του κειμένου περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Σύντομη Περιγραφή της οικονομικής και κοινωνικής δομής και των χαρακτηριστικών των επιχειρήσεων και του λεγόμενου οικοσυστήματος καινοτομίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου,
- Περιγραφή της εφαρμογής της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» στη Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στην προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο,
- Περιγραφή της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021/27 και του ρόλου της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» (RIS) σε αυτή,
- Επικαιροποίηση της της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου,
- Προτάσεις για την ολοκλήρωση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, με έμφαση στις αποκαλούμενες “ολοκληρωμένες παρεμβάσεις”.

2. Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Στην ενότητα αυτή θα γίνει μια σύντομη Περιγραφή της οικονομικής και κοινωνικής δομής και των χαρακτηριστικών των επιχειρήσεων και του λεγόμενου οικοσυστήματος καινοτομίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Η παρουσίαση βασίζεται σε τρεις ομάδες δεδομένων:

- Την πληθυσμιακή εικόνα της Περιφέρειας, τόσο όσον αφορά στα ποσοτικά χαρακτηριστικά της, όσο και στα ποιοτικά (κυρίως γήρανση),
- Την εξέλιξη της οικονομίας των νησιών όπως μπορεί να αποτυπωθεί κυρίως από τα στοιχεία του Μητρώου επιχειρήσεων και δευτερευόντως την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ),
- Την εξέλιξη των δεικτών ανταγωνιστικότητας και ελκυστικότητας της Περιφέρειας και των νησιών της μέσα από μια σειρά από δεδομένα που περιλαμβάνουν και κοινωνικο-δημογραφικά, κυρίως το επίπεδο εκπαίδευσης και την απασχόληση, καθώς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου δυναμικού είναι καθοριστικά για τη καινοτομία.

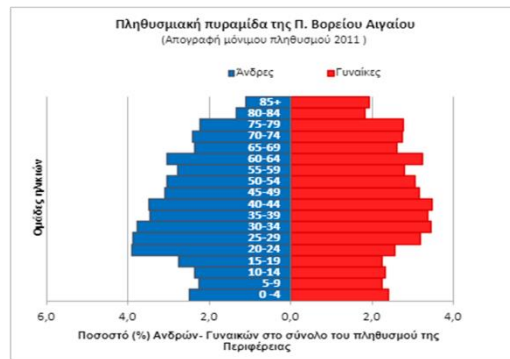
2.1 Πληθυσμός και ηλικιακό προφίλ

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου μειώνεται συνεχώς από το 1951 και μετά (με εξαίρεση τη δεκαετία 1991-2001) και η μείωση συνεχίζεται και ως το 2021, με ποσοστά μείωσης παρόμοια με της χώρας για τα περισσότερα νησιά. Όμως, οι διαφορές στο εσωτερικό των νησιών είναι πολύ σημαντικές, με αύξηση π.χ. στο Δήμο Μυτιλήνης και σημαντική μείωση στο Δήμο Δυτικής Λέσβου.

Πίνακας 1: Δείκτες Πληθυσμού για Περιφερειακές Ενότητες και Δήμους (πηγή ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

Περιγραφή	Μόνιμος Πληθυσμός 2011	Μόνιμος Πληθυσμός 2021	Ποσοστό αρρένων 2021	Ποσοστό μεταβολής (%) 2021/2011
Σύνολο Χώρας	10.816.286	10.482.487	48,9	-3,1
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	199.231	194.943	50,2	-2,2
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	86.436	83.755	49,7	-3,1
ΔΗΜΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	57.872	59.034	49,7	2,0
ΔΗΜΟΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΛΕΣΒΟΥ	28.564	24.721	49,6	-13,5
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΚΑΡΙΑΣ	9.882	10.186	49,5	3,1
ΔΗΜΟΣ ΙΚΑΡΙΑΣ	8.423	8.843	49,9	5,0
ΔΗΜΟΣ ΦΟΥΡΝΩΝ ΚΟΡΣΕΩΝ	1.459	1.343	46,8	-8,0
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΗΜΝΟΥ	17.262	16.668	51,7	-3,4
ΔΗΜΟΣ ΛΗΜΝΟΥ	16.992	16.411	51,7	-3,4
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ	270	257	53,7	-4,8
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΑΜΟΥ	32.977	32.642	51,5	-1,0
ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΣΑΜΟΥ	20.513	20.021	51,8	-2,4
ΔΗΜΟΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΣΑΜΟΥ	12.464	12.621	51,0	1,3
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΙΟΥ	52.674	51.692	49,7	-1,9
ΔΗΜΟΣ ΧΙΟΥ	51.390	50.361	49,7	-2,0
ΔΗΜΟΣ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ	826	911	50,3	10,3
ΔΗΜΟΣ ΗΡΩΙΚΗΣ ΝΗΣΟΥ				
ΨΑΡΩΝ	458	420	47,9	-8,3

Η μείωση του πληθυσμού οφείλεται κυρίως στην αρνητική φυσική κίνηση (γεννήσεις - θανάτους), η οποία αντικατοπτρίζεται και στην πληθυσμιακή πυραμίδα της Περιφέρειας, με πολύ λεπτότερη βάση (νέες ηλικίες) από ότι μέση και κορυφή (μεγάλες ηλικίες). Το αποτέλεσμα είναι σημαντική γήρανση, η οποία είναι ακόμη σημαντικότερη εκτός των πρωτεύουσών των νησιών και σε μικρότερους και απομονωμένους οικισμούς.

Εικόνα 1: Πληθυσμιακή πυραμίδα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2011 (πηγή ΕΣΤΑΤ, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

Πίνακας 2: Δημογραφικοί Δείκτες -Γεννητικότητα, Θνησιμότητα Και Φυσική Κίνηση Πληθυσμού (πηγή ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

2020/2011 ΜΕΤΑΒΟΛΗ	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φ.Κ.	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	Εκτίμηση πληθ. 2020 *	Φ.Κ. / πληθ. 2020	Γεννητικότητα 2020/2011	Θνησιμότητα 2020/2011
Αγ.Ευστράτιος	9	36	-27	270	243	-11,11	4,12	16,5
Λέσβος	8.139	10.282	-2.143	86.436	84.293	-3,35	10,73	13,6
Λήμνος	1.345	1.876	-531	16.992	16.461	-3,23	9,08	12,7
Ικαρία	623	1.023	-400	8.423	8.023	-4,99	8,63	14,2
Φούρνοι	72	163	-91	1.459	1.368	-6,65	5,85	13,2
Σάμος	3.089	3.987	-898	32.977	32.079	-2,8	10,7	13,8
Χίος	4.747	5.810	-1.063	51.390	50.327	-2,11	10,48	12,8
Οινούσσες	34	66	-32	826	794	-4,03	4,76	9,2
Ψαρά	22	54	-32	458	426	-7,51	5,74	14,1
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	921350	1194112	-272762	10816286	10589841	-0,026	9,667	12,5

2.2. Εξέλιξη του ΑΠΑ και του κκαΠΑ

Πίνακας 3: κατά κεφαλή ΔΠΚ, ΑΕΠ και λόγος ΔΠΚ/ΑΕΠ (πηγή ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

	κκ ΔΠΚ			ΑΕΠ (σε εκ. ευρώ)			% ΔΠΚ/ΑΕΠ		
	2008	2019	2020*	2008	2019	2020*	2008	2019	2020*
Αττική	563,9	186,7	192,0	116717	87428	78993	0,19	0,08	0,09
Βόρειο Αιγαίο	470,4	176,0	195,2	3514	2548	2331	0,27	0,15	0,16
Νότιο Αιγαίο	646,5	263,3	207,5	8183	6386	5066	0,26	0,14	0,13
Κρήτη	602,7	211,0	215,7	11808	9242	7878	0,31	0,14	0,17
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	453,5	159,8	168,2	9450	6977	6509	0,29	0,14	0,15
Κεντρική Μακεδονία	423,1	141,1	153,8	33304	25162	22556	0,24	0,11	0,12
Δυτική Μακεδονία	784,0	254,2	244,0	5039	3795	3381	0,45	0,18	0,2
Ήπειρος	501,0	169,9	195,8	5158	4032	3685	0,33	0,14	0,17

Επικαιροποίηση RIS Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Θεσσαλία	430,1	166,0	178,1	12186	9399	8672	0,26	0,13	0,14
Ιόνια Νησιά	515,3	203,6	192,8	4522	3295	2619	0,24	0,13	0,15
Δυτική Ελλάδα	433,9	153,1	152,0	11365	8111	7538	0,26	0,12	0,13
Στερεά Ελλάδα	602,1	225,5	256,8	10879	8594	8498	0,31	0,15	0,16
Πελοπόννησος	504,5	182,8	197,5	10102	8280	7680	0,29	0,13	0,14
ΕΛΛΑΔΑ	521,0	180,8	187,6	241990	183250	165406	0,24	0,11	0,12

Τα στοιχεία της EUROSTAT δείχνουν ότι όσον αφορά στο ΑΕΠ/κεφαλή μετρημένο σε μονάδες πραγματικής αγοραστικής ισχύος (PPS) η Περιφέρεια έχει τη χαμηλότερη τιμή από όλες τις Ελληνικές Περιφέρειες (14,500 €/κάτοικο, λιγότερο από το μισό της Αττικής που είναι στα 32.000 €/κάτοικο, ενώ στο Νότιο Αιγαίο είναι 23.900 €/κάτοικο). Τα δεδομένα του Παγίου Κεφαλαίου επίσης δείχνουν μια εικόνα αποεπένδυσης στην Περιφέρεια, η οποία ακολουθεί μεν τη χώρα, αλλά σε σχέση με τη μείωση του ΑΕΠ τη δεκαετία 2010-2020 (που για την ΠΒΑ είναι χαμηλότερη ανά κάτοικο από αυτή της χώρας) δίνει σήμερα μια σχετικά βελτιωμένη εικόνα. Η εικόνα αυτή όμως δεν είναι αληθής, καθώς οφείλεται στη μεγαλύτερη μείωση σε άλλες Περιφέρειες του ΑΕΠ, παρά στην επένδυση Παγίου Κεφαλαίου.

Ο τουρισμός είναι μια πολύ σημαντική δραστηριότητα για πολλά από τα νησιά της Περιφέρειας. Η ένταση της δραστηριότητας δεν είναι πολύ μεγάλη και είναι κοντά στους εθνικούς μέσους όρους, τόσο όσον αφορά στην τουριστική ένταση, όσο και στην τουριστική συγκέντρωση.

Πίνακας 4: Δείκτες Τουριστικής έντασης και συγκέντρωσης (πηγή ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

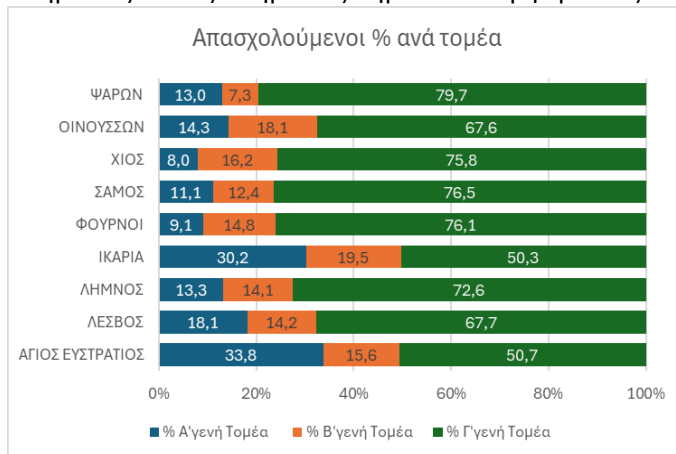
Νησιά	Δείκτης τουριστικής έντασης ¹			Δείκτης τουριστικής συγκέντρωσης ²		
	Κλίνες τουριστικών επαγγελματικών καταλυμάτων / κάτοικο	Ιδιωτικές κλίνες / κάτοικο	Γενικό συνολο κλινών / κάτοικο	Κλίνες τουριστικών επαγγελματικών καταλυμάτων / τ.χλμ.	Γενικό συνολο κλινών / τ.χλμ.	Γενικό συνολο κλινών + πληθυσμός / τ.χλμ.
ΕΛΛΑΔΑ	0,78	0,62	1,41	56,76	101,98	15.221.651
Αγ.Ευστράτιος	0,16	1,81	1,97	1,06	12,82	539
Λέσβος	0,13	1,02	1,15	7,07	60,82	99.493
Λήμνος	0,18	1,22	1,4	6,26	49,7	23.829
Ικαρία	0,27	1,37	1,64	8,85	54,17	13.825
Φούρνοι	0,23	1,4	1,62	7,26	51,81	2.401
Σάμος	0,43	1,19	1,62	29,56	111,35	53.406
Χίος	0,11	0,97	1,07	6,65	65,42	55.296
Οινούσες	0	0,95	0,95	0	43,27	829
Ψαρά	0,12	0,89	1,01	1,36	11,79	473

2.3. Απασχόληση ανά τομέα / κλάδο

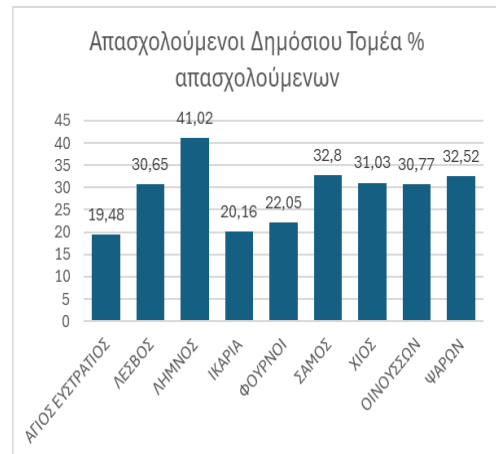
Οι απασχολούμενοι/ες στην Περιφέρεια είναι περίπου 62500 άτομα ή περίπου 28% του συνολικού πληθυσμού, ποσοστό μάλλον χαμηλό σε σχέση με την χώρα. Η κατανομή της απασχόλησης είναι συντριπτικά υπέρ του τριτογενή τομέα, με εξαίρεση τα μικρότερα νησιά. Παρόλα αυτά, φαίνεται η σημασία του πρωτογενή τομέα (γεργία, κτηνοτροφία, αλιεία) για όλα τα νησιά, με το ποσοστό των απασχολούμενων σε αυτόν να είναι σημαντικά υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο.

Το ποσοστό των δημοσίων υπαλλήλων στο σύνολο των απασχολούμενων είναι γενικά υψηλό στα νησιά. Είναι πολύ υψηλότερο από τον Εθνικό μέσο όρο κυρίως για τα μεγαλύτερα νησιά, στα οποία συγκεντρώνονται οι δημόσιες υπηρεσίες και η αυτοδιοίκηση, με χαρακτηριστικό το 41% στη Λήμνο, ενώ μόνο στα πολύ μικρά νησιά είναι κοντά στον εθνικό μέσο όρο. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα

σημαντικό για την επιχειρηματικότητα και άρα για την καινοτομία, καθώς φανερώνει το μικρό σχετικά μέγεθος του ιδιωτικού τομέα, αλλά και πόσο σημαντική είναι η καινοτομία για τις δημόσιες υπηρεσίες και τις υπηρεσίες δημοσίου συμφέροντος.

Εικόνα 2: Απασχολούμενοι ανά τομέα στα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2020 (πηγή ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

Εικόνα 3: Απασχολούμενοι στο Δημόσιο Τομέα % απασχολούμενων στα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2020 (πηγή ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

2.4. Εισαγωγές – εξαγωγές

Πίνακας 5: Αριθμός και αξία εισαγωγών και εξαγωγών από επιλεγμένα νησιά της Ελλάδας όπως πληρώθηκαν από το Μεταφορικό Ισοδύναμο (πηγή: Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, επεξεργασία από ΕΤΝΑ, ο συνολικός αριθμός νησιών (79) περιλαμβάνει όλα τα νησιά για τα οποία τουλάχιστον μια εισαγωγή ή εξαγωγή πληρώθηκε)

	Αριθμός μεταφορικών εντολών προς	Αριθμός μεταφορικών εντολών από	Αξία προς (Million s €)	Αξία από (Million s €)	Εντολές από/ προς %	Αξία από / προς %	% από Αθήνα	% προς Αθήνα	% σε άλλα νησιά
	1	2	3	4	5=2/1	6=3/4	7	8	9
Χίος	115,288	14,193	4.62	0.87	12	19	89	63	15
Λέσβος	89,137	13,213	5.58	2.18	15	39	77	49	15
Ρόδος	91,269	11,260	8.97	0.52	12	6	93	19	78
Κως	96,355	2,358	7.32	0.15	2	2	93	55	40
Νάξος	26,802	4,105	1.53	0.36	15	24	96	50	50
Κέρκυρα	9,622	614	1.02	0.05	6	5	46	34	33
Σύνολο (79 νησιά)	873,079	63,222	168.91	6.22	7	4	89	74	

Αν και αναλυτικά δεδομένα για εισαγωγές και εξαγωγές δεν είναι διαθέσιμα, εν τούτοις, δεδομένα από την εφαρμογή του Νησιωτικού Ισοδύναμου δείχνουν την πολύ μεγάλη εξάρτηση των νησιών

από τις εισαγωγές σε σχέση με τις εξαγωγές τους, οι οποίες όπως είδαμε ήδη από την απασχόληση αφορούν κυρίως τρόφιμα και ποτά, είτε νωπά, είτε μεταποιημένα. Όπως φαίνεται από ενδεικτικά δεδομένα για το ΜΙ, η αξία των εξαγωγών για ορισμένα από τα μεγαλύτερα νησιά της Ελλάδας, είναι πολύ μικρή (4% της αξίας των εισαγωγών για το σύνολο των νησιών), αλλά ορισμένες εξαιρέσεις όπως η Λέσβος και η Χίος, δείχνουν ξανά τη σημασία του κλάδου των τροφίμων και ποτών, αλλά και έμμεσα τη σημασία του τουρισμού ως τη σημαντικότερη “εξαγωγική” οικονομική δραστηριότητα σε αυτά, σε βαθμό μονοκαλλιέργειας όμως.

2.5. Επιχειρήσεις ανά κλάδο και τομέα και τζίρος

Τα όσα γράφτηκαν παραπάνω επιβεβαιώνονται από τα δεδομένα τζίρου και απασχόλησης των επιχειρήσεων, άρα μόνο του ιδιωτικού τομέα. Το εμπόριο κυριαρχεί σε όλα τα νησιά και ιδιαίτερα στα μεγαλύτερα, φαίνεται ξεκάθαρα η σημασία της μεταποίησης και του ρόλου των τροφίμων και ποτών, ιδιαίτερα αν υπολογιστεί μαζί με τη σημασία του άμεσα πρωτογενή τομέα, αλλά και η σημασία του τουρισμού, τόσο άμεσα (ως καταλύματα και εστίαση), αλλά και έμμεσα ως προμήθεια από το εμπόριο για τον τουρισμό.

Πίνακας 6: Τζίρος και απασχόληση σε επιλεγμένους κλάδους νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (πηγή ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

ΠΕ	Διαφορά συνολικού τζίρου 2011-2019	Τζίρος 2019				Απασχόληση 2019	
		Γεωργία	Μεταποίηση	Εμπόριο	Καταλύματα και εστίαση	Καταλύματα και εστίαση	Διαφορά απασχόλησης Μητρώο-Απογραφή 2011
ΛΕΣΒΟΥ	0	5,8	12,4	54,8	9,1	17,2	-0,213
ΛΗΜΝΟΥ	0,16	7,4	11,8	53,6	9,9	19,4	-0,171
ΣΑΜΟΥ	-0,20	2,4	6	52,3	20,7	31,3	-0,099
ΙΚΑΡΙΑΣ	-0,20	2,2	4,5	67,1	12,7	30	0,188
ΧΙΟΥ	-0,30	7,9	13	49	8,5	18,5	-0,107
ΕΛΛΑΔΑ	-0,008	2,5	19,3	39,7	4,5	14,8	

2.6. Κοινωνική επιχειρηματικότητα

Η αποκαλούμενη ως κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι σημαντική γενικά σήμερα στην Ελλάδα, αλλά φαίνεται να είναι ακόμη πιο σημαντική στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για τους δύο παρακάτω λόγους:

(α) προσφέρει ευκαιρίες για επιχειρηματικότητα σε πολλές ομάδες από τους/τις αποκαλούμενους/ες ΝΕΕΤs (Εκτός Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Απασχόλησης), δηλαδή τις ομάδες κατοίκων της Περιφέρειας που είναι αποκλεισμένοι/ες λόγω εισοδήματος, χαμηλής μόρφωσης ή εξειδίκευσης, φύλου, κτλ., από τις θεωρούμενες ως “συμβατικές” θέσεις απασχόλησης, είτε υποπασχολούνται, είτε δεν συμμετέχουν πια στην αγορά εργασίας.

(β) δίνει την ευκαιρία να δημιουργηθούν επιχειρήσεις που μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες, κυρίως σε φροντίδα, ψυχαγωγία, αθλητισμό, που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα ήταν διαθέσιμες στα νησιά της Περιφέρειας και άρα αναβαθμίζουν σημαντικά την ποιότητα ζωής και την ελκυστικότητα των νησιών κυρίως για άτομα νεαρής ή μέσης ηλικίας, για τα οποία τέτοιες υπηρεσίες είναι πολύ σημαντικές.

Τα δεδομένα δείχνουν σχετικά χαμηλό αριθμό επιχειρήσεων για τα περισσότερα νησιά και οι κοινωνικές επιχειρήσεις στα μεγαλύτερα νησιά (Λέσβο και Χίο) είναι σχεδόν το 90% του συνόλου για το 70% περίπου του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Η συγκέντρωση αυτή, πέρα από το ότι επιβεβαιώνει τη σημασία των κοινωνικών δικτύων (συμπεριλαμβανόμενων και των δομών στήριξης) και του μεγέθους του πληθυσμού σε μια περιοχή για να αναπτυχθούν ‘αυθόρμητα’ ή “από τα κάτω” τέτοιες επιχειρηματικές δομές, δείχνει τη σημασία παρεμβάσεων ενίσχυσης του

κοινωνικού κεφαλαίου και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας κυρίως στα μικρότερα νησιά που στερούνται αυτών των χαρακτηριστικών (πχ. Ενεργοποίηση προς τη κατεύθυνση αυτή της Αναπτυξιακής Εταιρείας της Περιφέρειας - ΕΛΟΡΙΣ ή και του γραφείου καινοτομίας). Δείχνει επίσης τη σημασία της κοινωνικής καινοτομίας και των αποκαλούμενων “μαλακών” παρεμβάσεων.

Πίνακας 7: Αριθμός και κύρια δραστηριότητα Κοινωνικών και Αλληλέγγυων Επιχειρήσεων (ΚΑΛΟ) στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου (πηγή Εργάνη, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

	Αριθμός	%	ΚΥΡΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	N
Λεσβος	37	67,3	Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας	1
Λήμνος	1	1,8	Άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών	3
Χίος	11	20,0	Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	3
Σάμος	2	3,6	Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	2
	55	100,0	Βιομηχανία τροφίμων	4
			Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	7
			Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	1
			Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	1
			Δραστηριότητες βιβλιοθηκών, αρχαιοφυλακείων, μουσείων και λοιπές πολιτιστικές δραστηριότητες	1
			Δραστηριότητες εξυγίανσης και άλλες υπηρεσίες για τη διαχείριση αποβλήτων	1
			Δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος	3
			Δραστηριότητες οργανώσεων	11
			Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών και υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες	2
			Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	1
			Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	1
			Εκδοτικές δραστηριότητες	1
			Εκπαίδευση	6
			Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	2
			Καταλύματα	1
			Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	1
			Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	1
			Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	1
			Σύνολο	55

2.7. Προσβασιμότητα και ανάγκες κατοίκων νησιών και επιχειρήσεων νησιών

Η προσβασιμότητα από και προς τα νησιά είναι ένα από τα πιο σημαντικά θέματα σε μια νησιωτική Περιφέρεια που εκτείνεται γεωγραφικά σε έκταση στην οποία στην ηπειρωτική χώρα βρίσκονται τρεις Περιφέρειες (δηλαδή η γεωγραφική απόσταση ανάμεσα σε Λήμνο και Φούρνους είναι ίση με απόσταση στην οποία βρίσκουμε τρεις Περιφέρειες στην ηπειρωτική Ελλάδα). Ιδιαίτερα σημαντική είναι η σύνδεση των μικρότερων νησιών με τα μεγαλύτερα, αλλά και οι ενδοπεριφερειακές μεταφορές.

Όλα τα παραπάνω μπορούν να συνοψιστούν συγκριτικά με εθνικούς μέσους όρους στο λεγόμενο Πίνακα Επιδόσεων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Σε αυτόν φαίνονται οι χαμηλότερες επιδόσεις της Περιφέρειας σε πολλούς από τους θεωρούμενους Δείκτες Επιδόσεων για την Καινοτομία. Δείχνει όμως και ορισμένα θετικά σημεία, που θα πρέπει να προσεχθούν και να ενισχυθούν, όπως:

- (α) Ο υψηλός αριθμός επιστημονικών δημοσιεύσεων ανά κάτοικο, γεγονός που φανερώνει τη σημασία του Πανεπιστημίου Αιγαίου στην δημιουργία γνώσης,
- (β) Στο πολύ χαμηλό ποσοστό των αποκαλούμενων “ψηφιακών δεξιοτήτων” υψηλού επιπέδου σε σχέση με τη χώρα και στην ΕΕ, γεγονός που φαίνεται να δείχνει τη σχετική χαμηλή ετοιμότητα για επενδύσεις τέτοιου είδους,
- (γ) Το μηδενικό σχεδόν ποσοστό που ξοδεύει ο τόσο Δημόσιος Τομέας, αλλά και ο Ιδιωτικός Τομέας σε επενδύσεις Έρευνας και Καινοτομίας,
- (δ) Το πολύ μικρό ποσοστό συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης και το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης.

Πίνακας ΠΑ1: Επίδοση της ΠΒΑ στην καινοτομία και σύγκριση με τον εθνικό και ενωσιακό μέσο όρο

Voreio Aigaio (EL41)

	Data	Normalised score	Relative to	
			EL	EU
Tertiary education	38.8	0.559	87	98
Lifelong learning	2.8	0.104	72	26
International scientific co-publications	1,028	0.520	100	93
Most-cited scientific publications	9.9	0.546	106	100
Above average digital skills	20.1	0.279	81	53
R&D expenditures public sector	0.61	0.408	100	84
R&D expenditures business sector	0.04	0.014	7	3
Non-R&D innovation expenditures	±	0.359	±	±
Innovation expenditures per person employed	±	0.422	±	±
Employed ICT specialists	0.7	0.038	16	8
Product innovators	±	0.830	±	±
Business process innovators	±	0.889	±	±
Innovative SMEs collaborating	±	1.000	±	±
Public-private co-publications	108.9	0.371	85	75
PCT patent applications	0.07	0.090	35	15
Trademark applications	2.33	0.170	54	37
Design applications	0.00	0.000	0	0
Employment knowledge-intensive activities	7.6	0.198	55	33
Employment innovative enterprises	±	0.834	±	±
Sales of innovative products	±	0.650	±	±
Air emissions by fine particulates	17.3	0.320	121	65
Average score	--	0.410	--	--
Country EIS-RIS correction factor	--	0.832	--	--
Regional Innovation Index 2021	--	0.341	--	--
RII 2021 (same year)	--	--	83.2	63.4
RII 2021 (cf. to EU 2014)	--	--	--	72.8
Regional Innovation Index 2014	--	0.218	--	--
RII 2014 (same year)	--	--	75.5	46.6
RII - change between 2014 and 2021	--	26.2	--	--

± Relative-to-EU scores are not shown as these would allow recalculating confidential regional CIS data.

Πηγή: Regional Innovation Scoreboard

Εικόνα 4: Πίνακας επιδόσεων ΠΒΑ στην καινοτομία και σύγκρισή με Εθνικό και ενωσιακό μέσο όρο (Πηγή: Regional Innovation Scoreboard).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν έχει αξιοποιηθεί η παρουσία του Πανεπιστημίου Αιγαίου -του μόνου φορέα παραγωγής καινοτομίας στη Περιφέρεια- μέσα από μια σταθερή σχέση συνεργασίας με τη Περιφέρεια που θα υπερβαίνει την ευκαιριακή συνεργασία στα πλαίσια χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων έρευνας.

Σύμφωνα με την «ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ RIS3 2014 – 2020» (σελ 56-58) όμως, το ποσοστό των ΜΜΕ που

“εισήγαγαν καινοτομία προϊόντος (εισαγωγή στην αγορά ενός νέου ή σημαντικά βελτιωμένου προϊόντος ή υπηρεσίας ως προς τις δυνατότητές, τη φιλικότητα προς τον χρήστη, τα εξαρτήματα ή τα υποσυστήματα) είναι υψηλό (96 σχετική βαθμολογία της ΠΒΑ σε σχέση με την Χώρα και 138 σε σχέση με την Ένωση), όπως υψηλό είναι και το ποσοστό των ΜΜΕ που εισήγαγαν καινοτομίες διαδικασιών, μάρκετινγκ και οργάνωσης (98 σχετική βαθμολογία της ΠΒΑ σε σχέση με την Χώρα και 140 σε σχέση με την Ένωση). Στις «ΜΜΕ που

συνεργάζονται με άλλες επιχειρήσεις ή οργανισμούς με στόχο να καινοτομήσουν» η ΠΒΑ καταλαμβάνει την 1η θέση στην Ελλάδα και την 5η θέση στην Ένωση (115 σχετική βαθμολογία της ΠΒΑ σε σχέση με την Χώρα και 190 σε σχέση με την Ένωση)»

Και πάλι σύμφωνα με την ίδια μελέτη (σελ 57), “ο μέσος αριθμός των εργαζομένων/ επιχείρηση της ΠΒΑ το 2019 ήταν 5 άτομα (ο χαμηλότερος σε όλη την χώρα), ενώ στην Αττική ήταν 49. Λόγω μεγέθους, σχεδόν το σύνολο των επιχειρήσεων της ΠΒΑ δεν είναι σε θέση να λειτουργεί τμήμα έρευνας και ανάπτυξης (R&D)”.

2.8. SWOT για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η ανάλυση SWOT για την ΠΒΑ θα αναδείξει τα δυνατά και αδύνατα σημεία της ΠΒΑ και τις ευκαιρίες και απειλές από το ευρύτερο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον.

Δυνατά και αδύνατα σημεία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Από την περιγραφή της κατάστασης της οικονομίας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος της ΠΒΑ σε σχέση με τις άλλες νησιωτικές περιφέρειες, τις υπόλοιπες Ελληνικές περιφέρειες και την ΕΕ, αλλά και από τις πρόσφατες μεταβολές της κατάστασης αυτής, προκύπτουν τα βασικά δυνατά σημεία και οι αδυναμίες της.

Η θέση της ΠΒΑ στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον

Το εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον προσφέρει μια σειρά από ευκαιρίες και δυνατότητες στις επιχειρήσεις και στους ανθρώπους της ΠΒΑ, αλλά και ορισμένες σημαντικές απειλές.

Αδυναμίες	Δυνατά Σημεία
<p>(α) Γεωγραφία – Περιβάλλον - Φυσικοί πόροι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γεωγραφική απομόνωση • Σημαντικές διαφορές μεταξύ μεγάλων και μικρότερων νησιών και “διπλή νησιωτικότητα” για τα μικρότερα νησιά • Σημαντικές διαφορές και απομόνωση 	<p>(α) Γεωγραφία – Περιβάλλον - Φυσικοί πόροι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ύπαρξη σημαντικού περιβαλλοντικού αποθέματος υψηλής ποιότητας, ικανού να χρησιμοποιηθεί σε παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών ποιότητας

και στο εσωτερικό των μεγαλύτερων νησιών

(β) Οικονομία - Επιχειρηματικότητα

- Μικρές, απομονωμένες και κατακερματισμένες αγορές
- Δυσκολία ενσωμάτωσης και επαφής μεταξύ Περιφερειακών αγορών
- Οικονομικές δραστηριότητες μικρής κλίμακας
- Μικρές – οικογενειακές επιχειρήσεις με σχετικά περιορισμένες δυνατότητες επέκτασης ή/και διαφοροποίησης
- Οικονομία εξαρτημένη από εισαγωγές και από μεταβιβάσεις (δημόσιο τομέα).
- Χαμηλή ανταγωνιστικότητα
- Αδυναμία εκμετάλλευσης συμβολικής αξίας προϊόντων
- Έλλειψη επιστημονικής τεκμηρίωσης για ιδιότητες και ιδιοτυπίες προϊόντων
- Έλλειψη υποστηρικτικών μηχανισμών σε καινοτομία, παραγωγή και προώθηση
- Έλλειψη συνείδησης ότι τα προϊόντα και οι τουριστικοί πόροι αποτελούν κοινό πόρο για επιχειρήσεις που το παράγουν και το διακινούν και για την περιοχή

(γ) Κοινωνία

- Πληθυσμιακή συρρίκνωση ή σταθεροποίηση του πληθυσμού
- Γήρανση πληθυσμού και έντονα αρνητική φυσική κίνηση
- Μείωση ενεργού πληθυσμού
- Αστικά κέντρα μικρά και πολύ λίγο δυναμικά,
- Χαμηλές τιμές δεικτών στρατηγικής “Ευρώπη 2020”, κυρίως σε Έρευνα και Τεχνολογία και καινοτομία και σε ποσοστό διείσδυσης νέων τεχνολογιών

- Ύπαρξη σημαντικού πολιτισμικού αποθέματος υψηλής ποιότητας, ικανού να χρησιμοποιηθεί σε παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών ποιότητας

(β) Οικονομία - Επιχειρηματικότητα

- Ύπαρξη σχετικά λίγων και μικρών αλλά ιδιαίτερα δυναμικών επιχειρήσεων εξωστρεφών – καινοτόμων που μπορούν να είναι οδηγοί για τις υπόλοιπες,
- Ύπαρξη Πανεπιστημίου Αιγαίου που προσφέρει -έστω και σε περιορισμένη ανάλογα με τις δυνατότητες του - γνώση, έρευνα και συνεργασία με επιχειρήσεις και φορείς της Περιφέρειας
- Ύπαρξη προϊόντων – πόρων διεθνούς φήμης και ακτινοβολίας
- Ύπαρξη προϊόντων με μεγάλη συμβολική ποιότητα
- Δυνατότητα διασύνδεσης μεταποίησης με τουρισμό
- Χρήση τοπικών πόρων από σημαντικό ποσοστό των επιχειρήσεων

(γ) Κοινωνία

- Ύπαρξη σχετικά μικρού αλλά ιδιαίτερα δυναμικού αριθμού εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, δεκτικού σε καινοτομία και επιχειρηματικότητα

Απειλές	Ευκαιρίες
<ul style="list-style-type: none"> • Περιορισμένες ευκαιρίες και δυνατότητες μεταβίβασης πόρων σε περιοχές όπως η Περιφέρεια στο μέλλον • Σημασία των νησιών στο Ευρωπαϊκό πολιτικό περιβάλλον μειώνεται • Ενδοπεριφερειακές ανισότητες στο νησιωτικό χώρο έχουν πολύ μεγαλύτερη σημασία απ' ότι στην ηπειρωτική χώρα, εξαιτίας της φυσικής απομόνωσης που δημιουργεί η θάλασσα • Μεγάλη ροή μεταναστών στα νησιά λόγω της θέσης τους και αρνητικών κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων σε ευρύτερη περιοχή χωρίς ύπαρξη ανάλογων (σε μέγεθος και ένταση χρήσης) υποδομών σε αυτά • Πλαίσιο επιχειρηματικότητας ιδιαίτερα πολύπλοκο και γραφειοκρατικό • Πλαίσιο λειτουργίας αυτοδιοίκησης ασφυκτικό και χωρίς να λαμβάνει υπόψη τη νησιωτικότητα • Συνεχιζόμενες απώλειες ανθρώπινου δυναμικού 	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση της ζήτησης ποιοτικών προϊόντων γεωγραφικής προέλευσης και ποιοτικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή και διεθνή αγορά , ευκαιρία δημιουργίας 'διατροφικής ταυτότητας' από τοπικές επιχειρήσεις με κλαδικές και διακλαδικές συνεργασίες. • Αύξηση της ζήτησης για προορισμούς με ταυτότητα και χαρακτήρα • Αύξηση της ζήτησης για προορισμούς με χαμηλό αποτύπωμα και υψηλές δυνατότητες για βιώσιμη ανάπτυξη • Ύπαρξη δραστήριων ερευνητικών φορέων τοπικά που μπορούν να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις. • Ύπαρξη ευκαιριών χρηματοδοτήσεων που μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη εξωστρεφών επιχειρήσεων • Δυνατότητα ανάπτυξης βοηθητικών δομών για υποστήριξη επιχειρήσεων και επιχειρηματικότητας

3. Η αποτύπωση της πορείας υλοποίησης της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 και το ΠΕΠ

Στην Ενότητα αυτή θα γίνει μια πολύ συνοπτική παρουσίαση της πορείας υλοποίησης της RIS στην ΠΒΑ, την προηγούμενη ΠΠ (2014-2020). Γενικά, η κρίση της πανδημίας τροποποίησε το σχεδιασμό και την υλοποίηση. Παρουσίαση βασίζεται σε δεδομένα από τη σχετική έκθεση του Γραφείου Καινοτομίας της ΠΒΑ. Το ΠΕΠ την περίοδο αυτή, εξέδωσε 14 προσκλήσεις με συνολικό προϋπολογισμό τα 64.750.000 €. Αφαιρώντας ωστόσο την πρόσκληση, που αφορούσε την ενίσχυση COVID και όχι τη RIS3, καθώς επίσης και την πρόκληση για την ενίσχυση ίδρυσης καινοτόμων επιχειρήσεων, που ανακλήθηκε, καταλήγουμε σε συνολικά 12 προσκλήσεις, που εκδόθηκαν, με προϋπολογισμό 22.250.000 €, (49.250.000 € αν συνυπολογίσουμε και τις 2 εκχωρήσεις προϋπολογισμού 27.000.000 € στο ΕΠΑνΕΚ).

Στον Πίνακα 2 αποτυπώνονται τα στοιχεία των Προτάσεων που κατατέθηκαν και αυτών που τελικά εντάχθηκαν για όλες τις προσκλήσεις που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της στρατηγικής RIS3, όπως αυτά αποτυπώθηκαν από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (ΕΥΔ) της ΠΒΑ. Συνολικά έχουν ενταχθεί 414 Πράξεις στις οποίες δεν περιλαμβάνονται οι εντάξεις του COVID, αλλά συνυπολογίζονται οι 2 εκχωρήσεις στο ΕΠΑνΕΚ με 263 εντάξεις με δημόσια δαπάνη 54.403.742 € και συνολική 90.462.643 €.

Πίνακας 8: Αριθμός ενταγμένων έργων και Δημόσια Δαπάνη Ενταγμένων (πηγή ΕΥΔ, επεξεργασία από ΕΤΝΑ)

Πρόσκληση	Αριθμός Ενταγμένων	Δημόσια Δαπάνη Ενταγμένων
Πρώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, ή/και της χρήσης των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας, στην παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα, υφιστάμενων και νέων ΜΜΕ, ιδιαίτερα στον αγροδιατροφικό τομέα και στον τουρισμό	1	1.250.000
Ενίσχυση της αναβάθμισης, συμπλήρωσης ή/και επέκτασης ή/και δημιουργίας ερευνητικών δομών, στους τομείς ενδιαφέροντος της Περιφέρειας	9	4.004.127
Ενίσχυση των φορέων του τομέα της υγείας στη Περιφέρεια για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας, κυρίως στις απομακρυσμένες εσωτερικές ζώνες των μεγάλων νησιών και στο σύνολο των μικρών νησιών της Περιφέρειας	1	499.750
Εφαρμογή των Νέων Τεχνολογιών στην καταγραφή και την ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής προβολής των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας (ΟΧΕ)	5	1.692.901
Ενίσχυση των φορέων πολιτισμού της Περιφέρειας, για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής προβολής των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας	12	4.416.490

Πρόσκληση	Αριθμός Ενταγμένων ων	Δημόσια Δαπάνη Ενταγμένων
Δημιουργία και λειτουργία υποστηρικτικού μηχανισμού για την υποστήριξη του επιχειρηματικού/παραγωγικού ιστού και την προώθηση της καινοτομίας στη Περιφέρεια	1	750.000
Ενίσχυση Συμφωνητικών Συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και φορέων έρευνας και καινοτομίας	17	2.529.619
Ενίσχυση υφιστάμενων και νέων επιχειρήσεων για την αξιοποίηση πατεντών, καινοτομιών και νέων παραγωγικών/επιχειρηματικών ιδεών για τη βελτίωση της παραγωγικής τους δραστηριότητας ή/και την ανάπτυξη νέων προϊόντων	41	6.224.803
Ενίσχυση των δημόσιων υπηρεσιών και οργανισμών της Περιφέρειας για δημιουργία και λειτουργία υποδομής παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις στους βασικούς κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς	8	2.130.208
Ενίσχυση πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για τον εκσυγχρονισμό τους μέσω της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), συστημάτων αυτοματισμού καθώς και επενδύσεων ηλεκτρονικού εμπορίου (π.χ. ηλεκτρονικό επιχειρείν ή/και digital Marketing	27	598.461
Ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που επλήγησαν λόγω της πανδημίας Covid-19, στη Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	1.863	41.905.519
Ενίσχυση Φορέων Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας στο πλαίσιο του ΕΠ Βόρειο Αιγαίο 2014-2020	27	2.248.585
Βελτίωση δεξιοτήτων και επαγγελματικών γνώσεων εργαζομένων σε θέματα καινοτομίας κ.τλ. για την αναβάθμιση επαγγελματικών προσόντων	2	985.000

Η τελευταία Πρόσκληση του Θεματικού Στόχου 1 ήταν η 7η και αφορούσε την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και φορέων έρευνας και καινοτομίας. Ουσιαστικά απαιτούσε την συνεργασία μία ή δύο επιχειρήσεων με τουλάχιστον έναν ερευνητικό φορέα με σκοπό την διενέργεια Πειραματικής Ανάπτυξης ή Βιομηχανικής Έρευνας. Συνολικά κατατέθηκαν 28 Προτάσεις και εντάχθηκαν 17. Η πλειοψηφία των Προτάσεων που εντάχθηκαν, 12 από τις 17 αφορούν την αγροδιατροφή, 3 τον τουρισμό, μία το περιβάλλον και μια την γαλάζια ανάπτυξη/ναυτιλία. Σημαντικό στοιχείο είναι ότι 8 Πράξεις θα υλοποιηθούν σε συνεργασία με Τμήματα από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Επικαιροποίηση RIS Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Πίνακας 3: Ενταγμένα έργα στο πλαίσιο της Πρόσκλησης «Ενίσχυση της αναβάθμισης, συμπλήρωσης ή/και επέκτασης ή/και δημιουργίας ερευνητικών δομών, στους τομείς ενδιαφέροντος της Περιφέρειας»

Αρ.	Τίτλος έργου	Φορέας	Τομέας	Δημόσια Δαπάνη
1	Ερευνητικές υποδομές για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων ελιάς και αμπέλου στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου - RIFood-Aegean	ΕΚΠΑ	Αγροδιατροφή	526.750
2	Ερευνητική υποδομή για την επεξεργασία και αξιοποίηση υποπροϊόντων και υπολειμμάτων αγροδιατροφικού τομέα για την παραγωγή εναλλακτικών προϊόντων και ενέργειας - Aegean AgroWaste Lab	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Αγροδιατροφή	372.000
3	Δημιουργία Υποδομής για την υποστήριξη της Γαλάζιας Ανάπτυξης στο Βόρειο Αιγαίο: Παρατηρητήριο Παράκτιου Περιβάλλοντος (AEGIS)	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Γαλάζια ανάπτυξη	591.759
4	Ερευνητική δομή "AGRICA": Κέντρο Έρευνας και Καινοτομίας Αγροδιατροφής του Αιγαίου	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Αγροδιατροφή	747.920
5	Κέντρο ολοκληρωμένης ψηφιακής διαχείρισης πολιτισμικής κληρονομιάς	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Πολιτισμός-ΤΠΕ	279.865
6	Δημιουργία υποδομών για την αξιολόγηση και ανάπτυξη ανοικτών (open source) τεχνολογιών και λογισμικών διάδρασης σε περιβάλλον εικονικής πραγματικότητας (VR)	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Πολιτισμός-ΤΠΕ	316.800
7	Σχεδιασμός και κατασκευής ασφαλών έξυπνων συσκευών για τη διατήρηση της υλικής πολιτισμικής κληρονομιάς	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Πολιτισμός-ΤΠΕ	200.000
8	Εξοπλισμός Πανεπιστημιακού Εργαστηρίου Ποιότητας Υδάτων και Αέρα και εφαρμογή στις θερμές πηγές Λέσβου με σκοπό την αναβάθμιση των υπηρεσιών και την ραδιολογική προστασία εργαζομένων κι επισκεπτών	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Περιβάλλον-Φύση	306.218
9	Δημιουργία Κέντρου Αριστείας Φυσικών Προϊόντων για την ανάδειξη τοπικών προϊόντων και παραδοσιακών	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Αγροδιατροφή	662.800

4. Η νέα Προγραμματική Περίοδος 2021/27 και η RIS

Στην Ενότητα αυτή παρουσιάζεται η θέση της RIS στην Προγραμματική Περίοδο 2021-2027. Η περιγραφή θα ξεκινήσει από την Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΕΣΕΕ).

Όπως προκύπτει από αυτή, οι τομείς εξειδίκευσης ΕΣΕΕ 2021-27 είναι αρκετά κοντά σε αυτούς της περιόδου 2014-20 και είναι οι ακόλουθοι:

1. Υλικά-Κατασκευές & Βιομηχανία
2. Τουρισμός, Πολιτισμός και Δημιουργικές Βιομηχανίες
3. Αγροδιατροφική Αλυσίδα
4. Περιβάλλον και Κυκλική Οικονομία
5. Βιοεπιστήμες-Υγεία-Φάρμακα
6. Μεταφορές & Εφοδιαστική Αλυσίδα
7. Αειφόρος Ενέργεια
8. Ψηφιακές Τεχνολογίες

Εκτός από τους τομείς εξειδίκευσης, έχουν οριοθετηθεί και διαθεματικές ενότητες εξειδίκευσης, οι οποίες διαπερνούν εγκάρσια αρκετούς τομείς. Μία τέτοια που αφορά άμεσα τη ΠΒΑ, είναι η Γαλάζια Οικονομία η οποία αντιμετωπίζεται ως διαθεματική ενότητα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και αφορά περιοχές παρέμβασης και προτεραιότητες από περισσότερους τομείς όπως ενδεικτικά οι: «Αλιεία και Υδατοκαλλιέργεια», «Αγροδιατροφική Αλυσίδα», «Φαρμακευτικά προϊόντα, λειτουργικά τρόφιμα, συμπληρώματα διατροφής και καλλυντικά βασισμένα σε πρώτες ύλες από ελληνικά φυτά χερσαία και θαλάσσια, θαλάσσιους οργανισμούς και μικρο-οργανισμούς», «Βιοεπιστήμες, Υγεία και Φάρμακα», «Ναυτιλία και Θαλάσσιες μεταφορές» αλλά και πλήθος προτεραιοτήτων από τους τομείς του Περιβάλλοντος και Κυκλικής Οικονομίας, της Αειφόρου Ενέργειας, του Τουρισμού – Πολιτισμού – Δημιουργικών Βιομηχανιών και των Υλικών.

Σύμφωνα με το Εθνικό σχέδιο «Όραμα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης αποτελεί η μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμο, στηριζόμενο στη γνώση και στην αξιοποίησή της μέσα από την παραγωγή υψηλής προστιθέμενης αξίας προϊόντων και υπηρεσιών, με προοπτική ενσωμάτωσης σε Διεθνείς Αλυσίδες Αξίας.»

Η ΕΣΕΕ 2021-27 και η επένδυση στην έρευνα και στην καινοτομία υποστηρίζει τις κεντρικές επιλογές της αναπτυξιακής στρατηγικής της χώρας, προσφέροντας το απαραίτητο καινοτομικό υπόβαθρο για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και την επίλυση σημαντικών κοινωνικοοικονομικών & στρατηγικών προκλήσεων όπως:

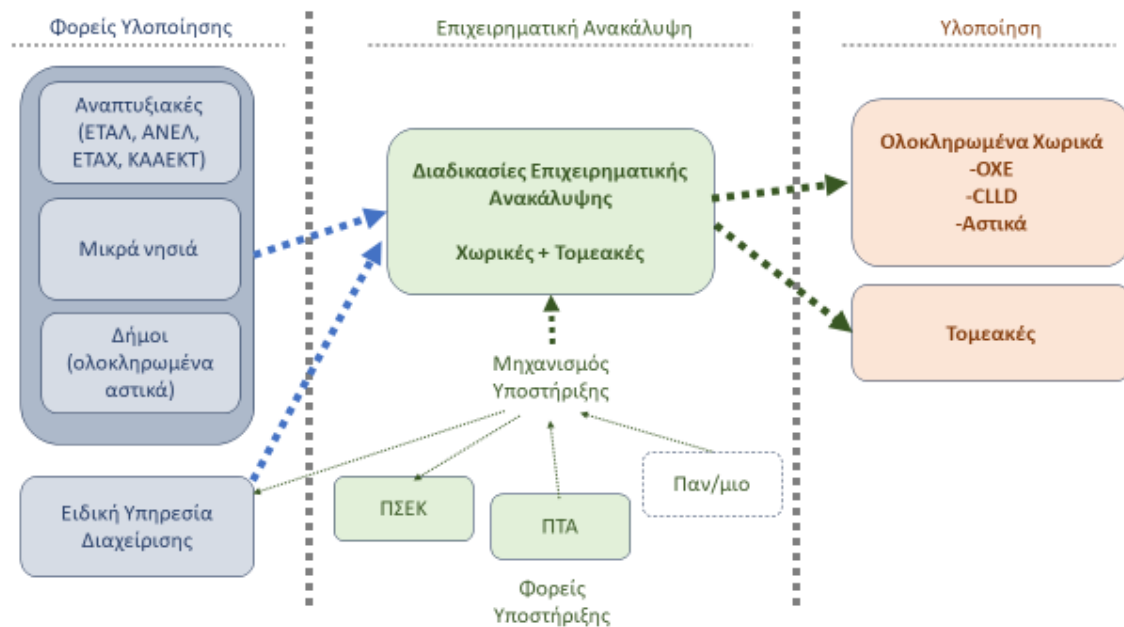
- η αυξημένη σημασία της γνώσης καθώς και η διαχείρισή της
- η επιτυχής αξιοποίηση και διάχυση της νέας γνώσης
- η ανάγκη συστημικής προσέγγισης στην ενσωμάτωση της καινοτομίας (προϊόντος, διαδικασίας κτλ.) για την ενίσχυση του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού
- η διεθνοποίηση μέσα στον εντεινόμενο διεθνή ανταγωνισμό μέσω ενσωμάτωσης των αναδυόμενων και εκθετικών τεχνολογιών και η συμμετοχή στις διεθνείς αλυσίδες αξίας.

Η αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων είναι μία συνεχής διαδικασία εκσυγχρονισμού και εξέλιξης. Το 'ταξίδι καινοτομίας' αποτελεί τη λογική παρέμβασης της ΕΣΕΕ 2021-27 σε μια λογική παρέμβασης που υποστηρίζει διακριτά αλλά και συνδυαστικά τους Στρατηγικούς Στόχους που είναι οι εξής:

Επικαιροποίηση RIS Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

- Στρατηγικός Στόχος 1: Αύξηση της παραγωγής νέας γνώσης
 Στρατηγικός Στόχος 2: Αποτελεσματική αξιοποίηση και διάχυση νέας γνώσης
 Στρατηγικός Στόχος 3: Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός- υιοθέτηση καινοτομιών
 Στρατηγικός Στόχος 4: Ανάπτυξη, Δικτύωση & Διεθνοποίηση των ελληνικών επιχειρήσεων
 Στρατηγικός Στόχος 5: Αύξηση της εξωστρέφειας - Συμμετοχή σε Ερευνητικές, Τεχνολογικές και Επιχειρηματικές Διεθνείς Αλυσίδες Αξίας

Για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, η Περιφερειακή εξειδίκευση της εθνικής στρατηγικής δίνει τους ακόλουθους Τομείς Προτεραιότητας:

5. Η Νέα RIS 21/27 – Η δομή και η κατεύθυνση, η μεθοδολογία, οι ΔΕΑ, το οικοσύστημα καινοτομίας και η στοχοθεσία.

Στην Ενότητα αυτή θα παρουσιαστεί σύντομα η δομή και η κατεύθυνση της νέας RIS, η μεθοδολογία, οι ΔΕΑ και τα επίπεδα προσέγγισης τους, το 'οικοσύστημα' της καινοτομίας της εφαρμογής της RIS και η στοχοθεσία.

Γενικά, ο στόχος των δράσεων καινοτομίας για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου ώστε να συμβάλλουν στην επίτευξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης της είναι:

- Οι υπάρχουσες επιχειρήσεις να γίνουν πιο ανταγωνιστικές,
- Η Περιφέρεια να γίνει περισσότερο ελκυστική για εγκατάσταση επιχειρήσεων (διατήρηση των παλαιών και προσέλκυση νέων) και πληθυσμού (κυρίως ενεργού και εξειδικευμένου).

Ψηφιοποίηση (Ψηφιακός Μετασχηματισμός), πράσινη/γαλάζια ανάπτυξη (green/blue growth) και Κυκλική οικονομία είναι τρεις οριζόντιοι θεματικοί άξονες αλλά ταυτόχρονα και εργαλεία που πρέπει να αξιοποιηθούν προς τη κατεύθυνση αυτή, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούν χώρο για την ανάπτυξη εξειδικευμένων επιχειρήσεων που θα κληθούν να υλοποιήσουν αυτή τη μετάβαση.

Οι τομείς Προτεραιότητας με βάση και την προηγούμενη RIS πρέπει να είναι:

- **Αγροδιατροφή, τουρισμός, πολιτισμός και περιβάλλον** αποτελούν τόσο τους τομείς στους οποίους βρίσκονται συγκεντρωμένες οι περισσότερες επιχειρήσεις όσο και τους πόρους που υπάρχει δυνατότητα αξιοποίησης με δεδομένο το συγκριτικό πλεονέκτημα που έχει η Περιφέρεια σε αυτούς
- **Κοινωνική Καινοτομία, Ελκυστικότητα και Νησιά Ίσων Ευκαιριών**, που είναι ο άξονας δράσης που οφείλει να «αντισταθμίσει» τις αρνητικές συνέπειες της νησιωτικότητας που συνεπάγονται υποβαθμισμένη παροχή Υπηρεσιών Δημοσίου Συμφέροντος γεγονός που έχει ως συνέπεια τη χαμηλή ελκυστικότητα των νησιών της Περιφέρειας και τη προβληματική ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων

Η προσέγγιση οφείλει να ακολουθήσει ως οδηγό την επικέντρωση στην ποιότητα (με στόχο η Περιφέρεια να ταυτιστεί με αυτή δημιουργώντας το αντίστοιχο brand), μέσα από:

- την επικέντρωση της **παραγωγής ποιοτικών και υψηλής προστιθέμενης αξίας αγαθών και υπηρεσιών που αξιοποιούν τοπικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και παραγωγικούς πόρους**, και τη γνώση που προέρχεται από εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό και καινοτομίες σε όλη της αλυσίδα παραγωγής και διακίνησης.
- την επικέντρωση για **περιβαλλοντική ποιότητα και την ενίσχυση της περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας** μέσα από ένα ιδιαίτερα αυστηρό σχέδιο διαχείρισης των πόρων που να λαμβάνει υπόψη όλα τα σχετικά περιφερειακά σχέδια ανανεωμένα επί το αυστηρότερο με βάση τις αλλαγές της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, της στενότητας σε φυσικούς πόρους και της ευαλωτότητας στη κλιματική αλλαγή.
- την επικέντρωση για **βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αλλά και για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων** μέσα από τη παροχή Υπηρεσιών Δημοσίου Συμφέροντος ανάλογου επιπέδου με άλλες περιοχές της χώρας και της ΕΕ ώστε και να αποτρέψει τη μετανάστευση ειδικά των νεότερων και δυναμικότερων στοιχείων του πληθυσμού και να προσελκύει άλλους σε μόνιμη ή περιοδική εγκατάσταση.

Μια στρατηγική για καινοτομία θα πρέπει να λάβει υπόψη της:

- (α) Την υφιστάμενη διάρθρωση της απασχόλησης και της παραγωγής αλλά και τη διαθεσιμότητα σε ανθρώπινο δυναμικό,
 (β) τη δυναμικότητα και την εξωστρέφεια των κλάδων αυτών.

Όσον αφορά στη διάρθρωση της απασχόλησης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και το είδος των κλάδων και η συμμετοχή τους στην παραγωγή και στην απασχόληση στην Περιφέρεια. Γενικά, οι κλάδοι θα μπορούσαν να διακριθούν σε αυτούς που είναι είτε (α) **άμεσα εξαγωγικοί** και φέρνουν εισοδήματα στην Περιφέρεια από πώληση προϊόντων ή υπηρεσιών και οφείλουν να διακρίνονται για την ανταγωνιστικότητά τους ή (β) **άμεσα αναδιανομής**, και αφορά επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων και κυρίως υπηρεσιών που καλύπτουν τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού.

Από τις 2 αυτές κατηγορίες, η πρώτη είναι αυτή στην οποία μεγαλύτερη έμφαση πρέπει να δοθεί για στρατηγικές ανάπτυξης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας και αυτό αναγνωρίζεται σε όλα τα επιστημονικά κείμενα και στα κείμενα σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Στην πρώτη κατηγορία θα πρέπει να προστεθούν και κλάδοι που μπορεί να μην είναι άμεσα εξαγωγικοί, αλλά που η παραγωγή τους καλύπτει τοπικές ανάγκες που σε διαφορετική περίπτωση θα καλύπτονταν από εισαγωγές. Αυτοί οι κλάδοι στην ΠΒΑ είναι κυρίως τρεις:

- 1) ο πρωτογενής τομέας,
- 2) τα αγροδιατροφικά προϊόντα - η μεταποίηση,
- 3) ο τουρισμός.

Από τους κλάδους αυτούς, ο τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί ως ο κατ' εξοχήν εξαγωγικός κλάδος, καθώς φέρνει εισοδήματα στην περιοχή από άλλες περιοχές. Ο πρωτογενής τομέας καλύπτει κυρίως τοπικές ανάγκες που σε διαφορετική περίπτωση θα καλύπτονταν από εισαγωγές, αν και καταγράφονται και δυναμικές επιχειρήσεις με εξαγωγικό προσανατολισμό και έντονα στοιχεία ενσωμάτωσης καινοτομίας σε διάφορες διεργασίες τους (π.χ. λαχανικά, αρωματικά, λουλούδια). Η μεταποίηση των αγρο-διατροφικών προϊόντων καλύπτει τοπικές ανάγκες επίσης, αλλά και με ορισμένες πολύ δυναμικές επιχειρήσεις με εξαγωγικό προσανατολισμό με βάση τοπικές πρώτες ύλες όπως προϊόντα μαστίχας, ελαιόλαδο, τυρί, παξιμάδια, κρασί, ούζο και αλιεύματα.

Όσον αφορά στην ποιότητα ζωής για κατοίκους (και επισκέπτες/τριες) των νησιών της Περιφέρειας, στην παρούσα Προγραμματική Περίοδο συνδέεται πια και με την αποκαλούμενη ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη. Η ανάπτυξη αυτή λαμβάνει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά περιοχών, στην περίπτωση μας νησιών ή αστικών περιοχών στα νησιά, έτσι ώστε να διαφοροποιηθούν το είδος και η ένταση των παρεμβάσεων, ανάλογα με αυτά τα χαρακτηριστικά. Το γεγονός αυτό μπορεί να θεωρηθεί ήδη μια "κοινωνική καινοτομία", καθώς έρχεται να απαντήσει σε ένα αίτημα πολλών ετών και προγραμματικών περιόδων, οι δράσεις να διαφοροποιούνται για περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Έτσι, οι ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις έρχονται ως ένα επιπλέον εργαλείο για την αποτελεσματικότερη υλοποίηση της RIS στην Περιφέρεια σε δύο διαστάσεις: (α) οι χωρικές ιδιαιτερότητες των νησιών όπως η περιορισμένη προσβασιμότητα και η διακριτή ταυτότητα τους ενσωματώνονται στις χωρικές παρεμβάσεις, (β) το είδος των προκλήσεων που αντιμετωπίζει τα νησιά της Περιφέρειας και κυρίως τα μικρότερα από αυτά όπως φάνηκε στη δεύτερη ενότητα είναι τέτοιες που απαιτούνται επιπλέον επενδύσεις στις θεωρούμενες "μαλακές" υποδομές.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην αρχιτεκτονική του Προγράμματος Βόρειο Αιγαίο 2021-2027. Στο νέο πρόγραμμα υπάρχουν δύο βασικά στοιχεία που πρέπει να συνοπλογοποιηθούν κατά την ανάλυση και εφαρμογή της RIS 3 στην ΠΒΑ. που είναι:

- Ο ειδικός στόχος RSO1.1. «**Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών**» που αναφέρεται

αποκλειστικά στις δράσεις καινοτομίας και ο οποίος θα πρέπει να υλοποιηθεί με τις καθαρές διαδικασίες και την μεθοδολογία της στρατηγικής καινοτομίας.

- Το γεγονός ότι και ο ειδικός στόχος RSO1.3. «**Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων**» οφείλει να προσανατολιστεί κατά το μέγιστο 80% σε δράσεις καινοτομίας που μάλιστα είναι δεσμευμένες στην διαχείρισή τους και από τους χωρικούς φορείς.

Τα παραπάνω καθορίζουν μια νέα οπτική στο «οικοσύστημα της RIS με εμπλοκή των ΟΤΔ και χωρικών φορέων όπως περιγράφονται στο πρόγραμμα. Όσον αφορά τις οριζόντιες πολιτικές του ειδικού στόχου RSO1.3. που θα υλοποιηθούν από τον ΕΦΕΠΑΕ ο σχεδιασμός των προκηρύξεων θα πρέπει να ενσωματώνει κριτήρια καινοτομίας και σε αυτό θα πρέπει να δοθεί σημασία από την ΕΥΔ

5.1. Το “οικοσύστημα” καινοτομίας και εφαρμογής της RIS στην ΠΒΑ

Το λεγόμενο “οικοσύστημα” καινοτομίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αποτελείται από τους βασικούς δρώντες στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της RIS της Περιφέρειας, τις θεσμικές σχέσεις μεταξύ τους και τους ρόλους που κάθε δρώντας καλείται να διαδραματίσει στη διαδικασία υλοποίησης. Η ιδιαιτερότητα της εφαρμογής της RIS σε αυτή την προγραμματική περίοδο είναι ότι η διαδικασία υλοποίησης έχει αλλάξει και νέοι δρώντες καλούνται να αναλάβουν ρόλους που δεν είχαν στο παρελθόν. Αυτό έχει να κάνει κυρίως με δύο δεδομένα:

(α) Το ότι μέρος των δράσεων προβλέπεται να αποτελεί κομμάτι των λεγόμενων “Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων” που περιλαμβάνουν τριών ειδών δράσεις:

- Τα “Ολοκληρωμένα Προγράμματα Αστικής Ανάπτυξης” (σε αστικές περιοχές που αντιμετωπίζουν μείζονα αναπτυξιακά προβλήματα ή προβλήματα υποβάθμισης και αφορούν ενίσχυση ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται στις θεματικές ενότητες Μεταποίηση, Τουρισμός, Εμπόριο και Παροχή Υπηρεσιών),
- Τα Προγράμματα “Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ)” που στην ΠΒΑ αφορούν στα μικρά νησιά της,
- Τα Προγράμματα “Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ)” (Community Led Local Development, CLLD) που έρχονται να προστεθούν στη Πρωτοβουλία LEADER -που ειδικεύεται στον αγροτικό χώρο - και αφορούν στα 4 μεγάλα νησιά. Να διευκρινιστεί ότι οι δράσεις της πρωτοβουλίας αφορούν επιπλέον κονδύλια και κατηγορίες δράσης, καθώς το Leader χρηματοδοτείται από το ΕΠΑΑ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης), ενώ οι επιπλέον δράσεις από το ΕΤΠΑ.

Στο πλαίσιο των χωρικών εργαλείων του Στόχου Πολιτικής 5, η Στρατηγική Έξυπνης εξειδίκευσης αποκτά ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι:

- ο ολοκληρωμένος χωρικός σχεδιασμός ως διαδικασία σχεδιασμού «από τα κάτω» βάζει τις βάσεις για επιλογή δράσεων που έχουν προσαρμογή στα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής,
- η επιχειρηματικότητα περνά μέσα από τα ολοκληρωμένα τοπικά προγράμματα που σημαίνει ότι κάθε καινοτόμα επιχειρηματική ιδέα χρηματοδοτείται και στηρίζεται , συνεπώς RIS 3 & Σ.Π. 5 (με ότι αυτό σημαίνει και σε επίπεδο διακυβέρνησης) είναι πλήρως διασυνδεδεμένες έννοιες.

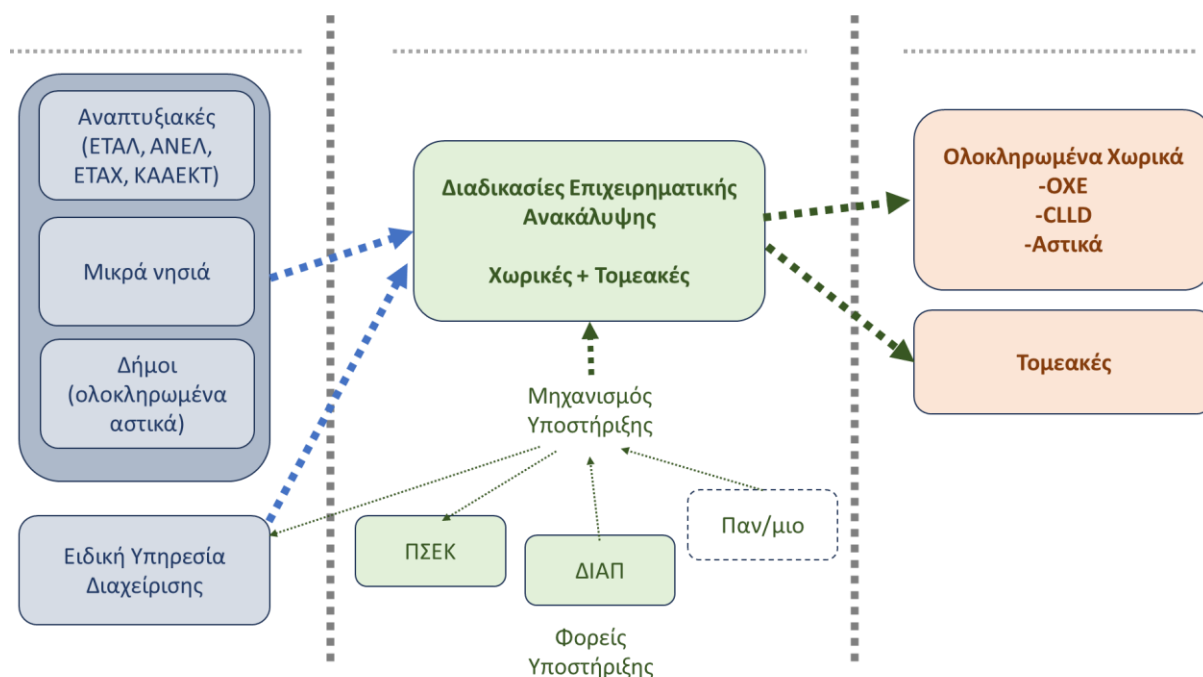
Πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η αρχιτεκτονική του προγράμματος που δίνει ιδιαίτερη σημασία στην «από τα κάτω ανάπτυξη» οδηγεί έτσι αλλιώς με μια διαδικασία αναπτυξιακού σχεδιασμού όπου:

- κατατίθενται οι αναπτυξιακές επιλογές του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο που έχει σαφή στοχοθεσία,
- το σύστημα των εμπλεκόμενων , (το οικοσύστημα διακυβέρνησης της RIS) εμπλουτίζεται και με άλλους φορείς και δυνάμεις που μέχρι σήμερα δρούσαν αυτόνομα μη διασυνδεδεμένα με τους κυριάρχους αναπτυξιακούς φορείς (Περιφέρεια, Δήμους κ.α.).

Τα παραπάνω δεδομένα δίνουν μια άλλη διάσταση στην τετραπλή έλικα μιας που βάζει ουσιαστικά και τους τέσσερις εμπλεκόμενους στα θέματα της RIS να είναι ταυτόχρονα και εμπλεκόμενοι στον σχεδιασμό του συνόλου της αναπτυξιακής διαδικασίας του τόπου. Από την άλλη πλευρά και η RIS ως στρατηγική καινοτομίας αποκτά και τον χαρακτήρα αναπτυξιακής στρατηγικής όπου οι κυριάρχιοι συντελεστές της, εκφράζονται σε ζητήματα ευρύτερα της έννοιας της καινοτομίας, δλδ σε ζητήματα τοπικής ανάπτυξης και συγκριτικών πλεονεκτημάτων που οφείλουν να αναδεικνύονται συνέχεια είτε κανείς μιλάει για RIS 3 είτε και ευρύτερα.

Αυτός ο μηχανισμός αναπτυξιακού σχεδιασμού και εφαρμογής επιτρέπει την αναδείξει κάθε συγκριτικού πλεονεκτήματος που έχει ο τόπος και πιθανόν και ο μετασχηματισμός του σε διαφοροποιημένο και ταυτόχρονα δυναμικό και καινοτόμο πόρο που μπορεί να συνεισφέρει καθοριστικά στην κινητοποίηση της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

(β) Το ότι πριν από κάθε πρόσκληση πρέπει να έχει προηγηθεί διαδικασία “Επιχειρηματικής Ανακάλυψης”, την εξεύρεση δηλαδή νέων επιχειρηματικών ευκαιριών για την αξιοποίηση της γνώσης και την ενσωμάτωσή της σε αλυσίδες αξίας. Σύμφωνα με τη ΓΓΕΚ “Η επιχειρηματική ανακάλυψη είναι μια συμμετοχική, δυναμική διαδικασία εντοπισμού και προτεραιοποίησης κρίσιμων δραστηριοτήτων που συνδέουν την έρευνα και την καινοτομία με την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία, αξιοποιώντας τις ιδιαιτερότητες και δυνατότητες της χώρας αλλά και της κάθε περιφέρειάς της. Επιτυγχάνεται μέσω της δομημένης διαβούλευσης με όλους τους παράγοντες που συγκροτούν το οικοσύστημα καινοτομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, ενώ πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανάδειξη των τεχνολογικών προτεραιοτήτων έχουν οι επιχειρήσεις και οι παραγωγικοί φορείς γενικότερα.”

Εικόνα 5. Το “οικοσύστημα” καινοτομίας και εφαρμογής της RIS στην ΠΒΑ

Για τις διαδικασίες επιχειρηματικής ανακάλυψης θα έχουν την ευθύνη οι φορείς υλοποίησης των διαφορετικών δράσεων, άρα Αυτοδιοίκηση και Τοπικές Αναπτυξιακές για τα Ολοκληρωμένα Χωρικά Προγράμματα, η ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΕΠ για τις Τομεακές παρεμβάσεις. Υποστηρικτικοί φορείς θα είναι το Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ) και το ΠΤΑ ως νέος φορέας / Μηχανισμός Υποστήριξης θα πρέπει να παρέχει την αναγκαία τεχνική και άλλη υποστήριξη προκειμένου η πολιτική να εφαρμοστεί με τον προσφορότερο τρόπο συνεχίζοντας την λειτουργία του «Γραφείου Καινοτομίας» που η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού (ΔΙΑΠ) της Περιφέρειας συγκρότησε στην Π.Π. 20214-2020 και που θα μετεξελιχθεί υπό την θεσμική ομπρέλα του. Σημειώνεται ότι η εν λόγω μετάβαση σε νέο θεσμικό και λειτουργικό μηχανισμό που είναι το Π.Τ.Α. θα γίνει υπο την σχετική ενημέρωση των κεντρικών φορέων της ΜΟΝΕΣΣΕ κλπ, δεν θα επηρεαστεί η σύσταση και φιλοσοφία του, αντιθέτως θα αναβαθμιστεί μιας που η έως σήμερα λειτουργία του εντός της ΔΙΑΠ δεν μπορεί να συνεχιστεί με αποτελεσματικό και εξελικτικό τρόπο εξαιτίας των αδυναμιών της σε στελεχιακό κυρίως δυναμικό. Σε κάθε περίπτωση η τεχνογνωσία και οι πόροι θα δοθούν από την ΠΒΑ/ΔΙΑΠ στο ΠΤΑ που επίσης είναι αναπτυξιακός φορέας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Προβλέπεται λοιπόν η λειτουργία “Μηχανισμού Υποστήριξης” που θα βοηθήσει στις διαδικασίες επιχειρηματικής ανακάλυψης και γενικά θα προσφέρει ενίσχυση σε φορείς που δεν έχουν εμπειρία ή/και διαχειριστική ικανότητα για μια δύσκολη διαδικασία.

Το ΠΣΕΚ, έχοντας υπόψη τη θετική εμπειρία από την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο, προτείνει την ενεργό εμπλοκή του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη στελέχωση και οργάνωση του Μηχανισμού Υποστήριξης. Ακολουθεί και πρόταση για την ολοκλήρωση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης.

6. Ολοκλήρωση επιχειρηματικής ανακάλυψης και διαμόρφωσης της RIS της ΠΒΑ

Το κείμενο ολοκληρώνεται με την άρθρωση στρατηγικής για την ολοκλήρωση της επιχειρηματικής ανακάλυψης και διαμόρφωσης της RIS της ΠΒΑ.

Η αξιοποίηση των όσων έχουν γίνει μέχρι τώρα

Ως σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί διαδικασίες επιχειρηματικής ανακάλυψης. Απαιτείται μια διαφορετική προσέγγιση στη μεθοδολογία υλοποίησης τους και επιλογής των συμμετεχόντων. Έτσι, προτείνεται τα θεματικά focus groups να συμπεριλάβουν τις δομές και επιχειρήσεις που έχουν χρηματοδοτηθεί μέχρι σήμερα και τους αντίστοιχους φορείς για να συζητήσουν:

- τη μέχρι τώρα εμπειρία τους,
- τα αποτελέσματα που βγήκαν από τις χρηματοδοτήσεις,
- το ποιες είναι οι προκλήσεις του τομέα,
- το πώς αυτές μπορούν να καλυφθούν μέσα από τις δράσεις που προβλέπονται από το πρόγραμμα,
- την αξιοποίηση αποτελεσμάτων ερευνητικών έργων και έργων χωρικής συνεργασίας.

Στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της επιχειρηματικής ανακάλυψης και της διαμόρφωσης της RIS της ΠΒΑ, προτείνονται τέσσερα (4) focus groups στις εξής κατηγορίες:

1. Αγροδιατροφή
2. Τουρισμός Πολιτισμός
3. Περιβάλλον
4. Νησιά Ισόρροπης Ανάπτυξης για βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών Δημοσίου Συμφέροντος σε επιχειρήσεις και πολίτες.

Σε κάθε ένα από αυτά προτείνεται να υπάρχει ειδική αναφορά στις εξής θεματικές κατηγορίες επενδύσεων ή είδους παρεμβάσεων για να διασφαλιστεί ότι θα καλυφθούν όλες οι πιθανές απόψεις και είδη παρεμβάσεων:

- Ψηφιακός Μετασχηματισμός,
- Blue Growth,
- Κυκλική Οικονομία,
- Ερευνητικές Υποδομές (Δημόσιες & Ιδιωτικές).

Με δεδομένη την απόφαση της Περιφέρειας να δημιουργήσει 5 ολοκληρωμένα σχέδια-υποπρογράμματα για τα 4 μεγάλα νησιά και την ομάδα των μικρών νησιών και να τα υλοποιήσει με έναν βαθμό αυτοτέλειας (μη εσωτερικής ανταγωνιστικότητας) μεταξύ τους, θεωρούμε ότι χρειάζεται να υπάρξει εξειδίκευση του όλου σχεδιασμού συμπεριλαμβανόμενης και της RIS.

Η εξειδίκευση αυτή πρέπει να προκύψει από δομημένη διαβούλευση ανά σχέδιο, όπου το ΠΣΕΚ σε συνεργασία με τους Φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης των προγραμμάτων θα καταθέσουν τη πρότασή τους, στις τοπικές κοινωνίες. Η πρότασή του ΠΣΕΚ, με βάση την ανάλυση που έχει προηγηθεί θα προσπαθήσει να σκιαγραφήσει τα 5 αυτά σχέδια. Με βάση την εμπειρία από συμμετοχή σε σχετικά focus groups, χρειάζεται να γεφυρωθούν έννοιες όπως «καινοτομία», «επιχειρηματική ανακάλυψη», «ανταγωνιστικότητα» απομακρυνόμενοι από το άγχος των δομών διαχείρισης των προγραμμάτων που εστιάζουν στην ανάγκη «προκλήσεων που θα έχουν απορροφητικότητα» και να προσεγγίσουμε τη μεγάλη εικόνα, αυτή της ανάπτυξης των τόπων. Μεγάλη εικόνα που δεν μπορεί να φανεί με «τίτλους δράσης» και εστιάζοντας στη προσπάθεια να δοθεί περιεχόμενο με όρους προσκλήσεων και ΚΑΔ, αλλά πρέπει να πάμε πίσω στη βάση: ποιο πρόβλημα του συγκεκριμένου τόπου προσπαθούμε να λύσουμε, ποια χαρακτηριστικά έχει ο τόπος στον οποίο αναφερόμαστε και πώς πρέπει να τα αξιοποιήσουμε.

Ταυτόχρονα χρειάζεται η πληροφόρηση του τι έχει γίνει μέχρι τώρα, πως λειτουργεί και με τι χρειάζεται να συμπληρωθεί. Αυτές οι «πληροφορίες» πρέπει να δοθούν εισαγωγικά στο κάθε focus group. Και να δεχτούμε ότι πιθανά προτάσεις που θα ακουστούν δεν θα αφορούν μόνο τους άξονες της καινοτομίας αλλά και τον άξονα 5 ή και άλλους άξονες του ΠΕΠ, το Leader, ή και εθνικά προγράμματα. Είναι λάθος ο σχεδιασμός να γίνεται ανά επιχειρησιακό πρόγραμμα (και στη περίπτωση μας για κάποιους άξονες του επιχειρησιακού προγράμματος) και όχι ολοκληρωμένα. Αυτή η είναι η προσέγγιση που ακολούθησε η μελέτη της ΕΕΤΑΑ με θέμα “Νησιωτικότητα: Αναπτυξιακές Κατευθύνσεις και Χρηματοδοτήσεις της Προγραμματικής Περιόδου 2021-27” (<https://www.eetaa.gr/wp-content/uploads/2023/06/nisiotikitita-2021-2027.pdf>) εστιάζοντας στο πως θα πρέπει να γίνει η επεξεργασία ολοκληρωμένων σχεδίων ανά νησί ανάλογα με τη κατηγορία στην οποία ανήκει. Με βάση τη προσέγγιση αυτή όλα τα νησιά του Β. Αιγαίου εντάσσονται στην ομάδα των νησιών με χαμηλή γενική ελκυστικότητα και μόνο η Σάμος διαφοροποιείται ελαφρά ως νησί με τουριστική ανάπτυξη.

Για τη κατηγορία αυτή των νησιών προτείνονται μια σειρά από στρατηγικούς και ειδικούς στόχους και δράσεις για να αντιμετωπιστεί το κρίσιμο πρόβλημα της χαμηλής ελκυστικότητας των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανόμενων και των τουριστικών.

Πίνακας 9: Πίνακας Στρατηγικού Σχεδιασμού για νησιά με χαμηλή τουριστική ελκυστικότητα

Πίνακας 3: Νησιά με χαμηλή γενική και τουριστική ελκυστικότητα				
Προβλήματα / ανάγκες	Στρατηγικοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι	Κατηγορίες δράσεων (ενδεικτικές)	Δυναμικές Πηγές Χρηματοδότησης
Χαμηλή ανταγωνιστικότητα του τουρισμού και των επιχειρήσεων	<ul style="list-style-type: none"> Διαφοροποίηση του παρεχόμενου προϊόντος Δημιουργία ταυτότητας της περιοχής Στήριξη της επιχειρηματικότητας Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις Βελτίωση της ευχαρίστησης των επισκεπτών και ευημερίας των κατοίκων 	<ul style="list-style-type: none"> Ανάδειξη των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων Αξιοποίηση της υπάρχουσας παραγωγικής παράδοσης Βελτίωση της προσβασιμότητας της περιοχής Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών από τον δημόσιο τομέα Βελτίωση των δημόσιων υποδομών Εισαγωγή καινοτομίας στις επιχειρήσεις Πρόωθηση της κυκλικής οικονομίας Υιοθέτηση στρατηγικής ποιτικών προϊόντων και υπηρεσιών Μείωση του ενεργειακού κόστους και του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των επιχειρήσεων 	<ul style="list-style-type: none"> Καθιέρωση Σήματος Ποιότητας και Υπευθυνότητας Τοπικών Επιχειρήσεων Δικτύωση επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα με τις επιχειρήσεις άλλων τομέων Δημιουργία δομής τουριστικής εκπαίδευσης με στόχο την υλοποίηση προγραμμάτων αρχικής κατάρτισης, επανεκπαίδευσης και επανεκπαίδευσης εργαζόμενων και νέο-εισερχόμενων στον τουρισμό Υποδομές για την υποστήριξη της πρόσβασης σε τουριστικούς χώρους και εγκαταστάσεις (θάλασσα, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά αξιοθέατα, τουριστικές εγκαταστάσεις) Δημιουργία δομής στήριξης της επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με το Επιμελητήριο Ανάπτυξη συστήματος τουριστικής διακυβέρνησης Δημιουργία Φορέα Διαχείρισης και Προβολής Προορισμού (ΦΔΠΠ) Εκπόνηση Σχεδίου Βιώσιμου Τουρισμού με πολιτική δέσμευση για την εφαρμογή του Δημιουργία ενεργειακών κοινοτήτων Συμμετοχή του προορισμού σε ανάλογα δίκτυα για τη μεταφορά καλών πρακτικών (πχ. προγράμματα INTERREG-MED) Έρευνες ικανοποίησης τουριστών, επιχειρηματιών, κατοίκων, εργαζόμενων Δημιουργία brand και σύνταξη marketing plan 	<ul style="list-style-type: none"> Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021 – 2027 Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 – 2025 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ψηφιακής Μετασχηματισμός (ΨηφoΜετ) 2021 – 2027 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021 – 2027 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021 – 2027» Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης – Leader Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 2021 – 2027 Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας (Interreg)

Ειδικά σε ότι αφορά στον τουρισμό, ποιο φαίνεται να είναι το πρόβλημα: Χαμηλή ανταγωνιστικότητα (που μεταφράζεται σε χαμηλή ζήτηση των προορισμών και με χαμηλή ημερήσια δαπάνη) σχεδόν σε όλα τα νησιά που οφείλεται κυρίως σε χαμηλή αναγνωρισιμότητα τους αλλά και στην ανεπάρκεια παράλληλα με τη χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών από επιχειρήσεις και δημόσιους φορείς. Πως αντιμετωπίζεται; Με ολοκληρωμένη προσέγγιση που ενδεικτικά μπορεί να περιλαμβάνει τις παρακάτω δράσεις:

- Σχέδιο τουριστικής Ανάπτυξης βασισμένο σε δεδομένα και Φορέα Διαχείρισης Προορισμού για τη δημιουργία ενός συστήματος διακυβέρνησης του προορισμού,
- Δημιουργία ή ένταξη σε υφιστάμενο σύστημα ποιότητας επιχειρήσεων και προορισμών,
- Ανάδειξη των ιδιαίτερων τουριστικών πόρων (πολιτιστικών, περιβαλλοντικών, παραγωγικών) των νησιών με έμφαση/προτεραιότητα στα ήδη αναγνωρίσιμα από την αγορά στοιχεία (brands) ώστε να δημιουργηθεί ξεχωριστή ταυτότητα στον προορισμό,

Επικαιροποίηση RIS Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

- Αναβάθμιση των υπηρεσιών όλων των τουριστικών επιχειρήσεων (καταλύματα, εστιατόρια, τουριστικά γραφεία, επιχειρήσεις μεταφοράς τουριστών) συμπεριλαμβανόμενης και της επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού (επιχειρηματιών και εργαζόμενων),
- Αναβάθμιση των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα σε ότι αφορά τις υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών και κυκλοφορίας εντός οικισμών, παροχής και διαχείρισης νερού, στερεών αποβλήτων, σήμανσης, διαχείρισης δημόσιου χώρου κλπ.. με στόχο και εδώ την ένταξη σε σύστημα ποιότητας (πχ. Sustainable Destination),
- Δικτύωση επιχειρήσεων και φορέων για την αξιοποίηση/ανάδειξη της τοπικής παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών ώστε να αναδειχθεί η ταυτότητα του προορισμού.

Το πλαίσιο στο οποίο θα πρέπει να κινηθούν οι δράσεις είναι αυτό της βιώσιμης ανάπτυξης που ενσωματώνει ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση και κυκλική οικονομία. Αντίστοιχη ανάλυση μπορεί να γίνει και για τα άλλα δύο μείζονα θέματα που αντιμετωπίζουν τα νησιά που είναι το χαμηλό επίπεδο Υπηρεσιών Δημοσίου Συμφέροντος ώστε τα νησιά να αποκτήσουν ίσες ευκαιρίες με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας και της ΕΕ με τις οποίες συναγωνίζονται, αλλά και να αντιμετωπίσουν τη δημογραφική τους συρρίκνωση που οδηγεί σε μη βιώσιμες καταστάσεις.

Πίνακας 10: Πίνακας Στρατηγικού Σχεδιασμού για νησιά με χαμηλή ποιότητα και προσβασιμότητα σε υπηρεσίες δημοσίου συμφέροντος και με δημογραφική συρρίκνωση

Χαμηλή ποιότητα και προσβασιμότητα σε υπηρεσίες δημοσίου συμφέροντος	<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση προσφερομένων υπηρεσιών του Δήμου • Συμμετοχή όλων στις υπηρεσίες 	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση και επέκταση προσφερομένων υπηρεσιών στους τομείς της εκπαίδευσης, υγείας, αθλητισμού, πολιτισμού • Σχέδιο βελτίωσης προσπελασιμότητας στις ΥΔΣ • Βελτίωση των μεταφορών - Σχέδιο βιώσιμης κινητικότητας 	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση υποδομών και παρεχόμενων υπηρεσιών στους κατοίκους όπως παιδικός σταθμός, ΚΔΑΠ, νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, ΓΕΛ/ΤΕΛ, κοινωνικό φροντιστήριο, προγράμματα επιμόρφωσης • Βελτίωση των υποδομών και στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού των δημόσιων δομών υγείας • Βελτίωση και συμπλήρωση των υποδομών αθλητισμού – Αθλητισμός για όλους με στόχο τη βελτίωση της δημόσιας υγείας • Δημιουργία και λειτουργία δομών πολιτισμού σε συνεργασία με νομικά πρόσωπα, συλλόγους και πολίτες • Προγράμματα για τη προστασία και ανάδειξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (τραγούδι, μουσική, χειροτεχνία, χορός κλπ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0», • Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 – 2025 • Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) 2021 – 2027 • Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ψηφιακός Μετασχηματισμός (ΠΨΗΜετ) 2021 – 2027 • Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021 – 2027
Δημογραφική συρρίκνωση	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της ελκυστικότητας για την εγκατάσταση κατοίκων 	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη της κοινωνικής κατωκίας για άπορα και νέα ζευγάρια • Σχέδιο προσέλκυσης τουριστικών νομάδων με το σκεπτικό της μόνιμης παραμονής τους • Υποστήριξη των κοινωνικών, πολιτιστικών, αθλητικών κλπ υπηρεσιών • Σχέδιο δημιουργίας θέσεων εργασίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Καταγραφή και δημιουργία σχεδίου αξιοποίησης της σχολάζουσας περιοσίας με στόχους αναπτυξιακούς και κοινωνικούς • Σχέδιο αξιοποίησης κλειστών και εγκαταλελειμμένων ιδιωτικών κατοικιών για χρήση από «νέους» κατοίκους • Υποστήριξη ομάδων του πληθυσμού να αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα αξιοποιώντας τοπικούς πόρους αλλά και «απόβλητα» μέσα από τη προσέγγιση της κυκλικής οικονομίας • Δημιουργία δομής στήριξης της επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με το Επιμελητήριο 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) 2021 – 2027

Με βάση τη παραπάνω ανάλυση θα πρέπει να σχεδιαστούν διαβουλεύσεις σε κάθε νησί ώστε να γίνει κατανοητό το γενικό αυτό πλαίσιο και να διερευνηθούν οι επενδυτικές προθέσεις. Από αυτή τη διαδικασία θα προκύψουν οι επενδυτικές προτεραιότητες και σε τι αφορούν ώστε να ενεργοποιηθούν οι αντίστοιχες προσκλήσεις. Η δομημένη διαβούλευση θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- Την αναγνώριση των προβλημάτων και των αιτιών που τα έχουν δημιουργήσει
- Τη διερεύνηση των στρατηγικών και ειδικών στόχων που θα βοηθήσουν στη υπέρβαση τους
- Τον εντοπισμό των δράσεων που θα υλοποιήσουν τους στόχους.

Πίνακας 11: Προτεινόμενη Δομή Focus groups για επιχειρηματική ανακάλυψη και διαμόρφωση της RIS της ΠΒΑ

Επικαιροποίηση RIS Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

	Ψηφιακός Μετασχηματισμός	Blue Growth	Κυκλική Οικονομία	Ερευνητικές Υποδομές (Δημόσιες & Ιδιωτικές)
ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΗ	(X)	XX	XX	XX
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	XX	X	X	X
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	X	XX	XXX	XXX
ΝΗΣΙΑ ΙΣΟΡΡΟΠΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	XXX	XX	XX	XX

Ποιοι/ες θα πρέπει να προσκληθούν:

- Επιτυχημένοι/ες Επιχειρηματίες στους αντίστοιχους κλάδους, εκτός από τα «Νησιά ίσων ευκαιριών» όπου θα πρέπει να προσκληθούν και Δημόσιοι Φορείς παροχής υπηρεσιών σε πολίτες,
- Σύμβουλοι επιχειρήσεων σε επιχειρήσεις και Δημόσιους Φορείς των αντίστοιχων τομέων
- Ερευνητές με έργο και παρουσία στους αντίστοιχους φορείς
- Στελέχη φορέων εφαρμογής των αντίστοιχων πολιτικών
- ΜΚΟ σχετικές με τους φορείς αν υπάρχουν

Τελικά, από όλη τη διαδικασία θα πρέπει να προκύψουν οι Τομείς, η Περιοχή και Προτεραιότητα των Παρεμβάσεων.

Προτείνεται η όλη προσέγγιση να περιλαμβάνει μεν μια πιο ανοιχτή διαδικασία όπου θα ακουστούν οι απόψεις και οι γνώμες και οι ανάγκες των συμμετεχόντων, αλλά θα πρέπει έπειτα να γίνει σαφές ότι όλα αυτά θα πρέπει **να υπηρετούν την RIS και τη γενική Στρατηγική της Περιφέρειας**. Πρέπει να γίνει σαφές σε κάθε ΔΕΑ ότι οι επιμέρους ιδέες πρέπει να υπηρετούν τη Στρατηγική και να **προσαρμόστούν σε αυτή** και όχι το αντίθετο. Το συγκεκριμένο θέμα είναι κρίσιμο για τη συνοχή των παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν τελικά.

Πίνακας 12: Πίνακας με τους Τομείς/Περιοχές Παρέμβασης και Προτεραιότητες της RIS της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Τομέας	Περιοχή Παρέμβασης	Προτεραιότητα
1. ΤΠ: Τουρισμός - Πολιτισμός - Δημιουργικές Βιομηχανίες	1.1. Θεματικός τουρισμός: καινοτόμα τουριστικά προϊόντα με αυξανόμενη διεθνή ζήτηση που παρέχουν τη δυνατότητα αξιοποίησης των φυσικών πόρων (δημιουργία αλυσίδων αξίας) και της τοπικής κουλτούρας και παράδοσης, ικανά να αυξήσουν την τουριστική περίοδο αλλά και να δράσουν συνδυαστικά με το υπάρχον παραδοσιακό Sun & Beach προϊόν	1.1.1. Ανάπτυξη τουρισμού ευεξίας 1.1.2. Ανάπτυξη γαστρονομικού τουρισμού και συναφείς δραστηριότητες 1.1.3 Ανάπτυξη αγροτουρισμού/οικοτουρισμού 1.1.4 Ανάπτυξη αθλητικού τουρισμού/τουρισμού περιπέτειας/καταδυτικού τουρισμού 1.1.5 Ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού/επιστημονικού/εκπαιδευτικού τουρισμού

	<p>1.2. Ψηφιοποίηση τουρισμού: έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων, υπηρεσιών, εργαλείων, εφαρμογών για την ενίσχυση και προβολή του ελληνικού τουρισμού</p>	<p>1.2.1. Ανάπτυξη εφαρμογών παροχής τουριστικών υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας που αξιοποιούν τεχνικές ανάλυσης δεδομένων με σκοπό την εξατομικευμένη παροχή πληροφοριών, συστάσεων και περιεχομένου προς τους ταξιδιώτες</p> <p>1.2.2. Ανάπτυξη και αξιοποίηση καινοτόμων εργαλείων, προϊόντων, υπηρεσιών και διαδικασιών, για την προώθηση και υποστήριξη ειδικών μορφών τουρισμού (π.χ. κρουαζιέρα, yachting, πολιτιστικός, θρησκευτικός, καταδυτικός και θαλάσσιος τουρισμός, τουρισμός υπαίθρου, επιστημονικός/εκπαιδευτικός τουρισμός, αστικός τουρισμός, οικοτουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός, οινοτουρισμός, ιατρικός, αθλητικός, βιωματικός, εναλλακτικός τουρισμός). (α) Ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών για ψηφιακούς οδηγούς, ειδικότερα για την ξενάγηση σε φυσικό ή/και εικονικό πολιτιστικό περιβάλλον (π.χ. μουσεία, εικονικά μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, φεστιβάλ, εκθέσεις, συλλογές, πολιτιστικά γεγονότα και διαδρομές, καθώς και σε άλλους πόλους και εκδηλώσεις πολιτιστικής δραστηριότητας, χώρους υψηλής επισκεψιμότητας και συγκέντρωσης /μετακίνησης πληθυσμού, κλπ.) ή/ και (β) Ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών για την ανάδειξη περιοχών τουριστικού & περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και την περιήγηση σε αυτές (π.χ. περιοχές φυσικού κάλλους, παραδοσιακοί οικισμοί, γεωμνημεία, γεωπάρκα, ναυάγια, υποθαλάσσια αξιοθέατα, ενυδρεία κλπ.) ή/και (γ) Ανάπτυξη προηγμένων ψηφιακών εφαρμογών διαδραστικής / απομακρυσμένης ξενάγησης, μέσω εικονικής πραγματικότητας ή άλλων τεχνολογιών για ιδιαίτερες κατηγορίες σημείων ενδιαφέροντος (υποβρύχια μουσεία, σπήλαια, ορυχεία, βιομηχανικές εγκαταστάσεις και γενικότερα δυσπρόσιτων αξιοθεάτων) ή/και (δ) Ανάπτυξη εργαλείων, τεχνολογιών, εφαρμογών, και καινοτόμων προϊόντων για την υλοποίηση και προώθηση του ψηφιακού τουρισμού, την ανάπτυξη της αξιακής αλυσίδας και την οικονομοτεχνική ανάλυση του οικοσυστήματος του ψηφιακού τουρισμού, την υποστήριξη του ψηφιακού τουρίστα, και την ταυτόχρονη αξιοποίηση του παραδοσιακού πολιτισμικού αποθέματος στο πλαίσιο του ψηφιακού τουρισμού.</p>
--	---	--

	<p>1.3. Πράσινες τουριστικές υποδομές και δεξιότητες εργατικού δυναμικού</p>	<p>1.3.1. Εκσυγχρονισμός καταλυμάτων με βελτίωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος (π.χ. μείωση κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και νερού, αυτοπαραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, μείωση παραγωγής στερεών αποβλήτων, κυκλική οικονομία κ.λπ.) 1.3.2. Μεταφορές μηδενικών εκπομπών (εξαιρούνται οι επιχειρήσεις "rent a car") 1.3.3. Βελτίωση δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού τουριστικών επιχειρήσεων 1.3.4. Συστήματα πρόληψης, ελέγχου και αποκατάστασης εδαφών και υδάτων (θαλάσσιων, παράκτιων, εσωτερικών) σε τουριστικού ενδιαφέροντος περιοχές.</p>
	<p>1.4. Ψηφιοποίηση πολιτισμού: έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων, υπηρεσιών, εργαλείων, εφαρμογών, για την ανάδειξη, προστασία και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και για την ενίσχυση και προβολή του ελληνικού πολιτισμού με ενδεχόμενες συνέργειες με τους υποτομείς του Τουρισμού</p>	<p>1.4.1. Ανάπτυξη και αξιοποίηση εφαρμογών και μεθόδων για την διαχείριση, προστασία, βελτίωση εμπειρίας χρήστη και αύξηση της επισκεψιμότητας των μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων, μουσείων και χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς</p>
<p>2. ΑΓΡ: Αγροδιατροφική Αλυσίδα</p>	<p>2.1. Σύνδεση αγροδιατροφής με τουρισμό</p>	<p>2.1.1. Δημιουργία επισκέψιμων χώρων (π.χ. σε ελαιοτριβεία, οινοποιεία, ουζοποιεία κ.τλ.). Δημιουργία χώρων γευσιγνωσίας και κατάρτιση του προσωπικού πάνω στο αντικείμενο.</p>

	2.2. Ορθολογική διαχείριση φυσικών πόρων - κυκλική οικονομία	<p>2.2.1. Ανάπτυξη συστημάτων πράσινης παραγωγής για την παραγωγή ασφαλών, μεγάλης διάρκειας ζωής και υψηλής διαθρεπτικής αξίας τροφίμων, με μειωμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα</p> <p>2.2.2. Βελτίωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος των επιχειρήσεων (π.χ. μείωση κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και νερού, αυτοπαραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, μείωση παραγωγής στερεών αποβλήτων, κυκλική οικονομία κ.λπ.)</p> <p>2.2.3. Αξιοποίηση αγροτικών παραπροϊόντων, καθώς και υποπροϊόντων της βιομηχανίας τροφίμων για παραγωγή νέων προϊόντων και παραγωγή ενέργειας</p> <p>2.2.4. Συστήματα πρόληψης, ελέγχου και αποκατάστασης εδαφών και υδάτων σε σχέση με την αγροδιατροφή.</p>
	2.3. Ποιότητα τροφίμων	<p>2.3.1. Τυποποίηση, πιστοποίηση και σήμανση αγροδιατροφικών προϊόντων</p> <p>2.3.2. Βελτίωση της ασφάλειας των τροφίμων</p> <p>2.3.3. Παραγωγή τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας που προάγουν την υγεία και ευζωία και βασίζονται στην αξιοποίηση τοπικών πρώτων υλών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου</p> <p>2.3.4. Δημιουργία νέων καινοτόμων προϊόντων που απευθύνονται σε εξειδικευμένο αγοραστικό κοινό</p>
	2.4. Φαρμακευτικά προϊόντα με προέλευση τη φύση	2.4.1. Ανάπτυξη και παραγωγή φαρμακευτικών και παραφαρμακευτικών προϊόντων (και καλλυντικών) κάνοντας χρήση τοπικών πρώτων υλών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
3. ΨΤΕ: Ψηφιακές Τεχνολογίες	3.1. Τεχνολογίες διαχείρισης δεδομένων και πληροφοριών-Νησιά ίσων ευκαιριών	<p>3.1.1. Ανοιχτά ή/και μεγάλου όγκου δεδομένα (open data, big data), ανάλυση δεδομένων υψηλής απόδοσης, διαχείριση δεδομένων γράφων</p> <p>3.1.2. Προηγμένες τεχνολογίες τρισδιάστατης μοντελοποίησης, διατήρησης, αποκατάστασης υλικών και άυλων στοιχείων ιδιαίτερου ενδιαφέροντος</p> <p>3.1.3. Προηγμένο ψυχαγωγικό λογισμικό και καινοτόμες τεχνολογίες παιχνιδιών και τεχνικών gamification</p> <p>3.1.4. Τεχνολογίες επαυξημένης, εικονικής και μεικτής πραγματικότητας</p> <p>3.1.5. Τεχνολογίες επιτήρησης (Τεχνολογίες ανάλυσης και σύντηξης ετερογενών, πολυμεσικών, δεδομένων)</p> <p>3.1.6. Τεχνολογίες μη επανδρωμένων εναέριων οχημάτων (drones) για χρήση σε διαδικασίες ανίχνευσης και αποτύπωσης δεδομένων για την διευκόλυνση λήψης αποφάσεων</p>

Επικαιροποίηση RIS Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

3.2. Έξυπνα δίκτυα & Υπηρεσίες-Νησιά ίσων ευκαιριών	<p>3.2.1. Εργαλεία, μέθοδοι και ολοκληρωμένα περιβάλλοντα για ανάπτυξη λογισμικού</p> <p>3.2.2. Πλατφόρμες συλλογικής ευαισθητοποίησης για αειφορία και κοινωνική καινοτομία</p> <p>3.2.3. Ανάπτυξη αποτελεσματικότερων υπολογιστικών μοντέλων, καθώς και μοντέλων διαχείρισης δεδομένων και λειτουργιών</p>
3.3. Τεχνητή Νοημοσύνη (TN)-Νησιά ίσων ευκαιριών	<p>3.3.1. Τεχνολογίες και συστήματα αναπαράστασης γνώσης και αυτοματοποιημένου λογισμού με μηχανική μάθηση και τεχνητή νοημοσύνη, με δυνατότητα προσαρμογής και εφαρμογής σε διάφορους τομείς και δραστηριότητες (δημόσιο και ιδιωτικό τομέα) ή για την αντιμετώπιση μεγάλων κοινωνικών προκλήσεων</p> <p>3.3.2. Υποδομές TN με έμφαση στην παραγωγή και ανάλυση δεδομένων υψηλής ποιότητας και μεγάλης κλίμακας, συμπεριλαμβανομένων θεματικών βάσεων</p> <p>3.3.3. Δημιουργία πλατφορμών TN για δοκιμές και πειραματισμό σε εφαρμογές</p> <p>3.3.4. Συστήματα TN από επιχειρήσεις για ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων & υπηρεσιών</p> <p>3.3.5. Συστήματα TN που συντείνουν στη υπεύθυνη, συμμετοχική (inclusive), ηθική και δημοκρατική καινοτομία προς όφελος της κοινωνίας</p> <p>3.3.6. Προηγμένοι Ρομποτικοί Πράκτορες Συνομιλίας (chatbots) με TN για την αυτοματοποιημένη εξυπηρέτηση πολιτών και καταναλωτών</p>
3.4. Αλληλεπίδραση ανθρώπων & μηχανών-Νησιά ίσων ευκαιριών	<p>3.4.1. Διαδίκτυο των πραγμάτων (Internet of things-IoT, συμπεριλαμβανομένου του δορυφορικού IoT) και ευέλικτες πλατφόρμες - εφαρμογές διασύνδεσης «έξυπνων» αντικειμένων</p> <p>3.4.2. Πολυτροπική και φυσική αλληλεπίδραση με υπολογιστή, φωνητική και μη φωνητική, συμπεριλαμβανομένης της αυτόματης μετάφρασης</p>
3.5. Έξυπνη, ψηφιοποιημένη βιομηχανία και μεταποίηση-Νησιά ίσων ευκαιριών	<p>3.5.1. Βελτιστοποίηση διαδικασιών παραγωγής</p> <p>3.5.2. Τεχνολογίες μοντελοποίησης, προσομοίωσης, ανάλυσης, βελτιστοποίησης και πρόβλεψης υποστηριζόμενες από ΤΠΕ</p> <p>3.5.3. Αξιοποίηση τεχνητής νοημοσύνης και άλλων σύγχρονων τεχνολογιών (π.χ ψηφιακών διδύμων-digital twins, ρομπότ, συνεργατικά βιομηχανικά ρομπότ-cobots, βιομηχανικό IoT, AR/VR) προς όφελος του αγροδιατροφικού τομέα, της βιομηχανίας/μεταποίησης και των κατασκευών</p>
3.6. Εξαρτήματα και συστήματα-Νησιά ίσων ευκαιριών	3.6.1. Συστήματα και εργαλεία ηλεκτρονικής ασφάλειας

3.7. Ασφάλεια σε Ψηφιακό περιβάλλον και Καταναεμημένα έμπιστα συστήματα δεδομένων, εγγραφών και συναλλαγών-Νησιά ίσων ευκαιριών

3.7.1. Ιδιωτικότητα και ασφάλεια προσωπικών δεδομένων

3.7.2. Αξιοπιστία, αυθεντικότητα και ποιότητα διαδικτυακού περιεχομένου

3.7.3. Ασφάλεια διαδικτύου και τεχνολογίες εντοπισμού παράνομου περιεχομένου

3.7.4. Προστασία συστημάτων κυβερνοασφάλειας

3.7.5. Νέες αρχιτεκτονικές για την ασφάλεια κρίσιμων ετερογενών και καταναεμημένων υποδομών (συμπεριλαμβανομένων δικτύων IoT)

3.7.6. Αυτοδύναμες ψηφιακές ταυτότητες για συμμόρφωση με τις πολιτικές απορρήτου του GDPR

3.7.7. Διαμοιρασμός αυτοδύναμων και επαληθεύσιμων δεδομένων με έμφαση στην προστασία της ιδιωτικότητας αξιοποιώντας τεχνολογίες blockchain

<p>4. ΜΕΑ:Μεταφορές - Εφοδιαστική Αλυσίδα</p>	<p>4.1. Ανάπτυξη ευφύων υποδομών και συστημάτων και υπηρεσιών υποδομών-Νησιά ίσων ευκαιριών</p>	<p>4.1.1. Συστήματα υποστήριξης οδηγών (πχ eCall, επαγρύπνηση οδηγών, ενεργητική ασφάλεια, συστήματα διασύνδεσης οχημάτων και υποδομών, αυτοματοποίηση λειτουργιών, συστήματα και εφαρμογές κομβίοι οχημάτων κτλ). Ανάπτυξη και εφαρμογή μεθοδολογιών και τεχνολογιών ενσωμάτωσης του ανθρώπινου παράγοντα και της διάδρασής του με το μεταφορικό μέσο (όχημα, πλοίο, τρένο κτλ) συμπεριλαμβανομένων οδηγών, χειριστών και πληρωμάτων.</p> <p>4.1.2. Ανάπτυξη και εφαρμογή ολοκληρωμένων αρχιτεκτονικών ευφύων συστημάτων μεταφορών</p> <p>4.1.3. Χρήση νέων τεχνολογιών για τη βελτίωση των μεταφορών και της διαλειτουργικότητας τους (όπως αυτοματοποίηση, ηλεκτροκίνηση, Cloud services, IoT, συστήματα κυκλοφορίας και διαχείρισης δεδομένων, κτλ.)."</p> <p>4.1.4. Προηγμένες Εφαρμογές Διασύνδεσης Μεταφορικών Συστημάτων (Φορτηγά, Τρένα, Πλοία) με τερματικές εγκαταστάσεις, κέντρα διανομής και αποθήκευσης (λιμάνια, αεροδρόμια, αποθήκες).</p> <p>4.1.5. Ανάπτυξη Τεχνολογιών και Εφαρμογών για Κατασκευή και Εξοπλισμό Μικρών Σκαφών (Ακτοπλοΐας και Αναψυχής) Συμπεριλαμβανομένων Ηλεκτρικών Εξωλέμβιων, Ευφύων Συστημάτων Ασφαλείας και Αγκυροβολίας</p> <p>4.1.6. Ανάπτυξη ευφύων εφαρμογών και συστημάτων για την ασφαλέστερη και αποδοτικότερη μεταφορά επιβατών.</p> <p>4.1.7. Μέθοδοι και Τεχνολογίες για επιθεώρηση, παρακολούθηση και συντήρηση υποδομών μεταφορών και ελέγχου της ανθεκτικότητάς τους (με χρήση δικτύων αισθητήρων, ΣμηΕΑ κλπ)</p> <p>4.1.8. Χρήση τεχνολογίας 5G και εφαρμογές στην διασυνδεδεμένη και έξυπνη κινητικότητα (αυτόνομα οχήματα, επικοινωνία με υποδομή, κ.α.)</p> <p>4.1.9. Ανάπτυξη και εφαρμογή αισθητήρων για διαχείριση κινητικότητας χαμηλού κόστους και μεγάλης αποτελεσματικότητας για όλα τα μεταφορικά μέσα.</p> <p>4.1.10. Ψηφιακή Αποτύπωση Υποδομών (digital twins)</p>
--	---	---

	<p>4.2. Αναδυόμενες Τεχνολογίες στον τομέα των Μεταφορών και της Εφοδιαστικής Αλυσίδας – 4η Βιομηχανική επανάσταση -Νησιά ίσων ευκαιριών</p>	<p>4.2.1. Τεχνολογίες (συστήματα και εργαλεία) επαυξημένης πραγματικότητας και τεχνητής νοημοσύνης για virtual prototyping, δοκιμές, πιστοποίηση και βελτίωση μεταφορικών υπηρεσιών, μέσων και της εφοδιαστικής αλυσίδας.</p> <p>4.2.2. Τεχνολογίες και (έξυπνοι) αισθητήρες αυτοματοποίησης, ενσωματωμένα συστήματα παρακολούθησης και βελτιστοποίησης οχημάτων, πλοίων και τρένων – διασύνδεση με παρεμφερείς τομείς όπως robotics, AI, machine learning κτλ</p>
--	--	--